

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta sekä laeiksi varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n ja Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta. Esityksen mukaan laissa määriteltyjä kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia esineitä ei saisi viedä maasta ilman maastavientilupaa. Tarkoituksena on suojella kansallisaarteiksi katsottavia kulttuuriperintöön kuuluvia esineitä. Samalla lailla kumottaisiin voimassa oleva laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin maastavientiluvan hakemisesta, lupaharkinnasta, lupaviranomaisista ja valvonnasta. Lailla täydennettäisiin kulttuuriesineiden viennistä annettua neuvoston asetusta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annettua lakia siten, että jatkossa keskusviranomaisena toimisi oikeusministeriön asemesta opetus- ja kulttuuriministeriö. Kansallisgalleriasta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluontoinen muutos.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Maastavientilaki.....	5
Vientiluvan hakeminen.....	5
Vientiluvan myöntäminen.....	6
Lupapäätös ja muutoksenhaku.....	7
Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamista...8	
Laki Kansallisgalleriasta.....	9
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	9
Kulttuuriomaisuuden suojelua koskevia kansainvälisiä sopimuksia.....	9
Kulttuuriesineiden vientiä koskeva EU:n lainsäädäntö.....	10
Neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä.....	10
Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1081/2012 kulttuuriesineiden viennistä annetun asetuksen (EY) N:o 166/2009 soveltamista koskevista säännöksistä.....	11
Kulttuuriesineiden vientiä koskeva lainsäädäntö eräissä Pohjoismaissa.....	13
Ruotsi.....	13
Norja.....	14
Tanska.....	15
2.3 Nykytilan arviointi.....	16
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	17
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	17
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	17
Maastavientilaki.....	17
Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta.....	18
5 ASIAN VALMISTELU.....	18
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	18
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	20
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	20
1.1 Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta.....	20
1.2 Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta.....	30
1.3 Laki Kansallisgalleriasta.....	30
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	30
3 VOIMAANTULO.....	31
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	31
LAKIEHDOTUKSET.....	34
1. Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta.....	34

HE 112/2016 vp

2. Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta	41
3. Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	42
LIITE	43
RINNAKKAISTEKSTIT	43
2. Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta	43
3. Laki Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	44

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kulttuuriperintö on yksi sivistyksen ja kansallisen kulttuurin perustekijöistä. Kulttuuriomaisuus on osa kulttuuriperintöä. Suomen perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Merkittävien kulttuuriesineiden säilyminen osana kansallista kulttuuriomaisuutta on tärkeää, jotta väestölle voidaan turvata mahdollisuus oppia, tutustua ja päästä osaksi omasta kulttuuriperinnöstään siinä yhteydessä, jossa se on syntynyt tai jossa siihen on muodostunut vahvoja kulttuurisia merkityksiä. Tämä tukee identiteettien muodostumista ja kulttuuriperinnön säilymistä elävänä. Kulttuuriomaisuuden laittoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron on katsottu olevan yksi keskeisimmistä syistä kulttuuriperinnön köyhtymiseen alkuperämaissa. Tämän vuoksi kulttuuriomaisuutta on pyritty suojelemaan sen luvaton vientiä, tuontia ja omistusoikeuden siirtoa vastaan. Kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi on hyväksytty kansainvälisiä sopimuksia ja Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Euroopan unionin sisämarkkinoiden keskeisin periaate on tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artikla mahdollistaa kuitenkin Euroopan unionin jäsenvaltioiden asettamat sisämarkkinoiden vapaata liikkuvuutta koskevat kiellot ja rajoitukset, jotka ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi.

Eurooppalaisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi olennaisilta osin unionin alueella unionissa on kansallisten rajoitusten lisäksi hyväksytty kulttuuriesineiden vientiä ja laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamista koskeva unionin lainsäädäntö, joka poikkeaa sisämarkkinoiden vapaata liikkuvuutta koskevasta periaatteesta.

Kulttuuriesineiden vientiä Euroopan unionin rajojen ulkopuolelle sääntelee Euroopan unionin neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä ja Euroopan unionin komission asetus (EU) N:o 1081/2012 neuvoston asetuksen soveltamista koskevasta säännöistä. Kulttuuriesineiden vienti unionin ulkopuolelle on asetuksella säädetyllä tavalla luvanvaraista.

Kulttuuriesineiden vientiä koskeva unionin lainsäädäntö on laitettu kansallisesti täytäntöön kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetulla lailla (115/1999), jäljempänä maastavientilaki. Maastavientilain tarkoituksena on asettaa puitteet sille, millä edellytyksillä laillinen kulttuuriomaisuuden vaihto voi tapahtua. Laki koskee kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden vientiä sekä muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin että vientiä unionin alueelta. Maastavientilaissa määriteltyjä kulttuuriesineitä ei saa viedä maasta ilman Museoviraston, Kansallisgallerian tai muun opetus- ja kulttuuriministeriön osoittaman lupaviranomaisen myöntämää vientilupaa. Lain noudattamista valvovat lupaviranomaiset ja Tulli.

Euroopan parlamentin ja Neuvoston direktiivi (2014/60/EU) jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta (uudelleenlaadittu), jäljempänä kulttuuriesineiden palauttamisdirektiivi, annettiin 15 päivänä toukokuuta 2014. Direktiivi on laitettu kansallisesti täytäntöön Euroopan unionin jäsenvaltion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annetulla lailla (1292/2015), jäljempänä palauttamislaki. Laki tuli voimaan 18 päivänä joulukuuta 2015. Laissa säädetään menettelystä, jota noudatetaan, kun toisen Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alueelta laittomasti viedyt ja Suomessa sijaitsevat kulttuuriesineet palautetaan Suomesta asianomaiseen jäsenvaltioon.

Palauttamislain esitöiden mukaan (HE 12/2015 vp) kulttuuriesineiden palauttamisdirektiivin ja palauttamislain johdosta on tarkoituksenmukaista arvioida voimassa olevan maastavientilain uudistamistarpeet, etenkin lain vientilupaa edellyttäviä kulttuuriesineitä koskevia säännöksiä. Tämä esitys koskee maastavientilain uudistamista.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Maastavientilaki

Maastavientilain tarkoituksena on 1 §:n mukaan rajoittaa tieteellisesti, taiteellisesti ja historiallisesti arvokkaiden kulttuuriesineiden maastavientiä kansallisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Lakia sovelletaan kulttuuriesineiden vientiin Suomesta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja vientiin yhteisön alueelta. Kulttuuriesineen maastaviennistä Euroopan unionin ulkopuolelle säädetään Euroopan unionin neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä ja asetuksen soveltamista koskevassa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 1081/2012.

Maastavientilakia sovelletaan yhtäältä Suomessa valmistettuihin esineisiin ja toisaalta sellaisiin ulkomailla valmistettuihin esineisiin, jotka ovat olleet Suomessa vähintään 50 vuotta viimeisen sadan vuoden aikana. Jos ulkomailla valmistetulla esineellä on kuitenkin erityistä arvoa Suomen kansallisen historian kannalta, lakia sovelletaan esineeseen sen Suomessa oloajasta riippumatta. Maastavientilakia ei sen sijaan sovelleta esineisiin, jotka ovat esineen tekijän tai sen suunnitelleen tai muutoin luoneen luonnollisen henkilön hallinnassa.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 11 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden suojelu kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaalla on voimassa maakuntalaki kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden suojasta (Landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål (1986:58)), joka on rakenteeltaan valtakunnan vastaavaa lakia muistuttava. Maakuntalaki koskee esineiden vientiä maakunnasta muualle, myös Manner-Suomeen. Laissa tarkoitetaan kulttuuriesineellä yli 50 vuotta vanhaa taideteosta tai taidekäsityötä tai taideteollista tuotetta, yli 50 vuotta vanhoja esineitä 40 kohtaa käsittävänä esimerkkiluettelona sekä iästä riippumatta esineitä ja käsikirjoituksia, joilla on liittymä Ahvenanmaan historiaan tai sen merkkihenkilöihin. Jos esine ei kuitenkaan ole alkuperältään ahvenanmaalainen, ikärajana on 70 vuotta.

Maastavientilain ohella kulttuuriesineiden hallintaa ja luovutusta koskevia kansallisia rajoituksia on muinaismuistolaissa (295/1963), kirkkojärjestyksessä (1055/1993), ortodoksisesta kirkosta annetussa laissa (985/2006) ja arkistolaissa (831/1994). Lisäksi rakennusperinnön suojelemisesta annettuun lakiin (498/2010), kirkkolakiin (1054/1993) tai ortodoksisesta kirkosta annettuun lakiin (985/2006) perustuva rakennuksen suojelu voi rajoittaa myös rakennukseen kiinteänä tai irtaimena kuuluvan esineen irrottamista yhteydestään.

Vientiluvan hakeminen

Maastavientilain 4 §:ssä on luetteloitu vientilupaa edellyttävät esineet esineryhmittäin. Vientilupaa ei 5 §:n mukaan tarvita, jos julkiseen kokoelmaan tai arkistoon kuuluva esine, evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle kuuluva esine viedään maasta lainaksi näyttelyyn, konservoitavaksi tai tieteellistä tutkimusta varten ja se palautetaan Suomeen. Esittävän taiteilijan tai ammatinharjoittajan

ei myöskään tarvitse hakea vientilupaa instrumentille tai muutoin työhön käytettäville välineille, jotka on tarkoitettu palauttaa Suomeen esiintymisen tai työsuorituksen jälkeen.

Maastavientilupaa on haettava ennen esineen viemistä maasta. Lupaa voi 6 §:n mukaan hakea esineen omistaja tai hänen valtuuttamansa. Yleisenä lupaviranomaisena toimii maastavientilain 10 §:n mukaan Museovirasto. Kansallisgalleria toimii lupaviranomaisena taideosten osalta. Jos esine on tarkoitettu viedä maasta muuton tai perinnön vuoksi ja lupahakemus koskee samanaikaisesti useita esineitä, lupaviranomaisena toimii tällöin Museovirasto. Museovirasto ja Kansallisgalleria toimivat lupaviranomaisina myös kulttuuriesineiden viennistä annetussa Euroopan unionin neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009 tarkoitetuissa asioissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää, että Museoviraston ja Kansallisgallerian ohella myös muu valtion laitos tai kunnan ylläpitämä museo toimii lupaviranomaisena ylläpitäjän suostumuksen mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön 21 päivänä huhtikuuta 1999 tekemän päätöksen¹ mukaan maastavientilupaviranomaisina toimivat seuraavat museot: Turun maakuntamuseo, Pohjanmaan museo, Satakunnan museo, Tornionlaakson maakuntamuseo, Pohjois-Pohjanmaan museo, Pietarsaaren kaupunginmuseo, K.H. Renlundin museo, Sotamuseo ja Kymenlaakson museo.

Kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun asetuksen (189/1999), jäljempänä maastavientiasetus, 1 §:n mukaan vientilupaa on haettava Museoviraston vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella. Lupahakemukseen on maastavientiasetuksen 2 §:n mukaan liitettävä tarvittaessa valtuutus esineen maastavientiin ja maastavientilain 12 §:ssä säädetty väliaikainen maastavientikielto. Lupahakemukseen tulee lisäksi aina liittää kolme valokuvaa esineestä tai muu esinettä yksilöivä selvitys kolmena kappaleena. Lupaviranomainen voi ennen päätöksen tekemistä velvoittaa hakijan esittämään myös muita tietoja, jotka ovat tarpeen lupahakemuksen ratkaisemiseksi.

Museovirasto on käsitellyt vuosittain keskimäärin kymmenen maastavientilupahakemusta. Vuonna 2014 Museovirasto myönsi yksitoista maastavientilupaa ja teki kahdeksan väliaikaista maastavientikieltopäätöstä. Kansallisgalleria myönsi vuonna 2014 seitsemän maastavientilupaa ja 12 lupaa vuonna 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen perusteella lupaviranomaisina toimivista museoista ainoastaan Sotamuseo on viime vuosina käsitellyt maastavientilupahakemuksia. Vuosina 2010—2014 Sotamuseo on myöntänyt yhteensä neljä maastavientilupaa.

Vientiluvan myöntäminen

Maastavientilain 7 §:n mukaan vientilupa voidaan myöntää, jos esineen pitämiselle Suomessa ei ole olemassa tieteelliseltä, taiteelliselta tai kulttuurihistorialliselta kannalta erityisiä syitä. Vientilupaa harkittaessa lupaviranomaisen on otettava huomioon seuraavat seikat: 1) onko esine harvinainen vai onko vaaraa sen harvinaistumisesta; 2) onko esine erityisen edustava kulttuuriperinnön kannalta; 3) liittyykö esine oleellisilta osin arvokkaaseen kulttuuriympäristöön; 4) liittyykö esine kansallisen historian kannalta merkittäviin henkilöihin tai tapahtumiin; tai 5) onko olemassa jokin muu erityinen syy, jonka vuoksi esineen maastavientiä ei tulisi sallia.

Maastavientilupa on kuitenkin aina myönnettävä seuraavissa tapauksissa: 1) jos esine kuuluu ulkomaille muuttavan henkilön koti-irtaimistoon; 2) ulkomaille asuva henkilö on saanut esi-

¹ Opetus- ja kulttuuriministeriön päätös toimimisesta lupaviranomaisena kulttuuriesineiden maastavientiasioissa 21.4.1999, dn:o 7/600/99.

HE 112/2016 vp

neen perintönä tai osituksen nojalla; sekä 3) esine viedään Suomesta määräajaksi ja lupaviranomainen määrää esineen palautettavaksi Suomeen luvanhakijan esittämänä määräaikana. Määräajan pituus voi olla enintään kaksi vuotta.

Lupaviranomaisella on maastavientilain 6 §:n mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista tarvittaessa oikeus tutkia vientihakemuksessa tarkoitettua esinettä, dokumentoida ja valokuvata se tai ottaa siitä jäljennös. Toimenpiteet eivät saa kohtuuttomasti viivyttää lupahakemuksen käsitelyä.

Maastavientiasetuksen 3 §:n mukaan lupahakemus on käsiteltävä joutuisasti. Puutteellista hakemusta tulee täydentää viranomaisen asettaman määräajan puitteissa. Määräajan noudattamatta jättäminen ei kuitenkaan estä asian ratkaisemisesta.

Maastavientilain 11 §:n mukaan lupaviranomaisella on tavaroiden julkisen myynnin vuoksi tai muusta perustellusta syystä oikeus tarpeellisessa määrin tutkia sellaisia esineitä, joiden vienti mahdollisesti edellyttää vientilupaa. Tulli voi velvoittaa esineen maastaviejän hakemaan esineelle vientilupaa, jos esineen maastavienti edellyttää lupaa tai jos on epäselvää, edellyttääkö vienti luvan hankkimista. Jos lupaviranomainen on antanut maastavientilain 7 §:n 3 momentin 3 kohdan nojalla määräyksen palauttaa esine tiettyinä määräaikana, esineen omistajan on ilmoitettava lupaviranomaiselle esineen palauttamisesta Suomeen.

Kulttuuriesineen maastavienti Suomesta voidaan kieltää väliaikaisesti. Maastavientilain 12 §:n mukaan toimivaltaisen lupaviranomaisen virkamies tai viranhaltija voi kieltää esineen maastaviennin väliaikaisesti, jos esinettä ollaan myymässä tai muutoin luovuttamassa julkisesti. Kielto voidaan antaa, jos on todennäköistä, että esineelle ei myönnettäisi maastavientilupaa.

Väliaikainen maastavientikielto voidaan antaa esineen omistajaa kuulematta. Kielto annetaan esineen omistajalle tai hänen lukuunsa toimivalle esineen myyjälle tai muulle asiamiehelle. Omistajan lukuun toimivan tulee ilmoittaa väliaikaisesta vientikiellosta esineen omistajalle. Väliaikaista maastavientikieltoa on noudatettava siihen asti, kunnes maastavientiä koskeva lupahakemus on ratkaistu. Esineen omistajan tai hänen lukuunsa toimivan henkilön on ilmoitettava väliaikaisesta maastavientikiellosta silloin, kun esinettä myydään tai luovutetaan. Väliaikainen maastavientikielto on esitettävä myös haettaessa lupaa esineen maastaviintiin. Maastavientiasetuksen 4 §:n mukaan väliaikainen maastavientikielto annetaan Museoviraston vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella.

Lupapäätös ja muutoksenhaku

Maastavientilupapäätös annetaan hakemuslomakkeella. Maastavientiasetuksen 5 §:n mukaan päätökseen liitetään yksi valokuva sekä jäljennökset lupahakemuksen liitteistä. Kielteiseen päätökseen tulee sisältää perustelut. Jos hakemus koskee sekä kulttuuriesineiden viennistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009 tarkoitettua lupaa että maastavientilaissa tarkoitettua lupaa, samalla päätöksellä on ratkaistava molemmat hakemukset. Vientilupa raukeaa, jos esinettä ei ole viety maasta vuoden kuluessa luvan myöntämisestä.

Vientilupa on maksullinen. Maastavientilain 8 §:n 3 momentin mukaan luvan maksullisuudesta on voimassa mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kunnallisilla lupaviranomaisilla on oikeus periä luvan käsittelystä vastaava maksu. Museoviraston perimän vientilupamaksun suuruus on Museoviraston suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1452/2014) mukaan 75 euroa. Kansallisgallerian perimän maksun suuruus on Kansallisgallerian maastavientilupapäätöksen maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (221/2014) mukaan 97 euroa. Maksu voidaan jättää perimättä

maastavientilain 7 §:n 3 momentissa mainituissa tapauksissa, joissa vientilupa on aina myönnettävä.

Jos vientilupaa koskeva hakemus on hylätty ja esineen omistaja sitä vaatii, Museovirastolla ja Kansallisgallerialla on maastavientilain 9 §:n mukaan oikeus lunastaa esine valtiolle. Pykälässä tarkoitettuja vapaaehtoisia kauppoja ei ole käytännössä tehty.

Maastavientilupapäätökseen voi maastavientilain 13 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Maastavientilain 11 §:ssä tarkoitettusta valvontatoimesta tai 12 §:ssä tarkoitettusta väliaikaisesta maastavientikiellosta ei kuitenkaan saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Kulttuuriesineen maastavienti vastoin maastavientilain säännöksiä on maastavientilain 14 §:n mukaan rangaistava teko. Tekoon sovelletaan rikoslain 46 luvun säännöstely- ja salakuljetussäännöksiä. Rangaistavaa on kulttuuriesineen maastavienti ilman vientilupaa tai vastoin väliaikaista maastavientikieltoa.

Museovirasto pitää rekisteriä maastavientilupapäätöksistä. Maastavientiasetuksen 6 §:n mukaan muiden lupaviranomaisten tekemät lupapäätökset ja näiden viranhaltijoiden tekemät väliaikaista maastavientikieltoa koskevat päätökset on lähetettävä tiedoksi Museovirastolle. Museovirasto voi antaa tarkempia ohjeita muille lupaviranomaisille rekisterin ylläpitämistä varten. Museovirasto ei kuitenkaan ole antanut lupaviranomaisille rekisterin ylläpitämistä koskevia erillisiä ohjeita.

Maastavientiasetuksen 7 §:n mukaan vientilupa tulee esittää alkuperäisenä Tullille ennen kulttuuriesineen maastavientiä.

Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamista

Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä on hyväksytty Roomassa vuonna 1995 ja Suomi on liittynyt yleissopimukseen (SopS 94/1999) vuonna 1999. Unidroit'n yleissopimus koskee kansainvälisluonteisia vaatimuksia varastettujen kulttuuriesineiden palauttamiseksi, jotka on viety sopimusvaltion alueelta vastoin sen kulttuuriesineiden vientiä sääntelevää lainsäädäntöä. Yleissopimuksen mukaan sopimusvaltio voi pyytää toisen sopimusvaltion tuomioistuinta tai muuta toimivaltaista viranomaista määräämään pyynnön esittäneen valtion alueelta laittomasti viedyn kulttuuriesineen palautettavaksi.

Suomessa Unidroit'n yleissopimus on saatettu voimaan varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetulla lailla (877/1999). Laissa säädetään muun muassa palautushakemuksen oikeuspaikasta, viranomaisen tehtävistä sekä turvaamistoimista.

Lain 8 §:n mukaan keskusviranomaisena toimii oikeusministeriö. Oikeusministeriön tehtävänä on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa ottaa vastaan Unidroit'n yleissopimuksen nojalla tehdyt toisen sopimusvaltion alueelta laittomasti vietyjä kulttuuriesineitä koskevat pyynnöt ja toimittaa ne toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. Lisäksi oikeusministeriön tehtävänä on antaa toisen sopimusvaltion alueelta laittomasti vietyjä kulttuuriesineitä koskevaa muuta oikeusapua, lähettää Suomesta laittomasti vietyjä kulttuuriesineitä koskevat pyynnöt toisen valtion tuomioistuimelle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle sekä ryhtyä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin muihin tarpeellisiin toimiin.

Lain 9 §:n mukaan toisen valtion alueelta laittomasti viedyn kulttuuriesineen palauttamisen turvaamiseksi käräjäoikeus voi määrätä esineen takavarikkoon tai ryhtyä muihin turvaamistoimiin siten kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään. Oikeusministeriö sekä se valtio, josta esine on viety laittomasti, voi tehdä turvaamistointa koskevan hakemuksen.

Laki Kansallisgalleriasta

Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 1 §:n mukaan kulttuuriperinnön vahvistamiseksi ja taiteellisen sivistyksen edistämiseksi on kuvataiteen valtakunnallisena museona toimiva Kansallisgalleria. Kansallisgallerian tehtävänä on lain 2 §:n mukaan huolehtia Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa, osallistua taidemuseoalan asiantuntijana museoalan kehittämiseen sekä huolehtia muista sille laissa säädettyistä tai opetus- ja kulttuuriministeriön antamista tehtävistä.

Kansallisgalleria on lupaviranomainen taideteosten maastavientiin liittyvissä asioissa. Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan pääjohtajan tehtävänä on ratkaista maastavientilaissa Kansallisgallerian tehtäväksi säädettyt kulttuuriesineiden maastavientilupa-asiat.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Kulttuuriomaisuuden suojelua koskevia kansainvälisiä sopimuksia

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden tarkoituksena on suojella kulttuuriomaisuuden säilymistä.

Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi, jäljempänä UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimus, hyväksyttiin Pariisissa vuonna 1970. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1999 (SopS 92/1999). UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kulttuuriomaisuuden tuonti, vienti tai omistusoikeuden siirto vastoin sopimusvaltioiden yleissopimuksen perusteella hyväksymiä määräyksiä on luvatonta. Sopimusvaltioilta edellytetään itse tärkeäksi määrittelemänsä kulttuuriomaisuuden maastaviennin säätämistä luvanvaraiseksi. Sopimusvaltiot ryhtyvät myös tarpeellisiin toimenpiteisiin kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti estääkseen alueellaan toimivia museoita ja niihin verrattavia laitoksia hankkimasta toisen sopimusvaltion alueelta peräisin olevaa laittomasti maasta vietyä kulttuuriomaisuutta. UNESCO:n vuoden 1970 on saatettu voimaan kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetulla lailla (875/1999).

Vuonna 1995 hyväksytty Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä koskee aiemmin tässä esityksessä selostetun mukaisesti kansainvälisluonteisia vaatimuksia varastettujen kulttuuriesineiden palauttamiseksi ja sellaisten kulttuuriesineiden palauttamiseksi, jotka on viety sopimusvaltion alueelta vastoin sen kulttuuriesineiden vientiä sääntelevää lainsäädäntöä. Unidroit'n yleissopimus on saatettu voimaan varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetulla lailla.

Vuonna 1954 Haagissa allekirjoitettiin yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa, jäljempänä Haagin sopimus. Sopimuksen toinen pöytäkirja laadittiin vuonna 1999. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1994 (SopS 93/1994) ja hyväksynyt kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevaan Haa-

gin vuoden 1994 yleissopimukseen tehdyn toisen pöytäkirjan vuonna 2004 (SopS 152/2004). Haagin sopimusta sovelletaan pääasiassa sodan ja aseellisen selkkauksen aikana, mutta se sisältää myös määräyksiä varautumiseen ja tiedottamiseen liittyvistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä jo rauhan aikana. Haagin sopimus on saatettu voimaan kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ja pöytäkirjan soveltamisesta annetulla lailla (1135/1994).

Kulttuuriesineiden vientiä koskeva EU:n lainsäädäntö

Neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä

Kulttuuriesineiden vientiä Euroopan unionin ulkopuolelle sääntelee neuvoston asetus (EY) N:o 116/2009 kulttuuriesineiden viennistä. Neuvoston asetusta sovelletaan suoraan kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

1 artikla. Artikla sisältää kulttuuriesineen määritelmän. Kulttuuriesineellä tarkoitetaan asetuksen liitteessä I lueteltuja esineitä.

2 artikla. Artikla sisältää vientilupaa koskevat säännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan kulttuuriesineiden vienti yhteisön tullialueen ulkopuolelle edellyttää vientilupaa.

Artiklan 2 kohdassa säädetään toimivaltaisista viranomaisista. Kulttuuriesineen viejän on haettava vientilupaa Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Vientilupa on mahdollista evätä, jos kyseisen jäsenvaltion taiteellisen, historiallisen tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi annettu lainsäädäntö koskee kyseisiä kulttuuriesineitä. Artiklan 3 kohdan mukaan vientilupa on voimassa koko yhteisössä.

Artiklan 4 kohdan mukaan muiden kuin asetuksessa tarkoitettujen kansallisaarteiden suoraan vientiin yhteisön tullialueelta sovelletaan viejänä toimivan jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä.

3 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltion on toimitettava komissiolle luettelo kulttuuriesineiden vientilupia myöntävistä toimivaltaisista viranomaisista. Komissio julkaisee luettelon Euroopan unionin virallisen lehden C-sarjassa.

4 artikla. Artiklan mukaan vientilupa tulee esittää tullimuodollisuuksia suoritettaessa vienti-ilmoituksen kanssa toimivaltaisessa tullitoimipaikassa.

5 artikla. Artiklassa säädetään toimivaltaisten tullitoimipaikkojen rajoittamisesta. Sen mukaan jäsenvaltiot voivat rajoittaa kulttuuriesineiden vientimuodollisuuksien suorittamisesta vastaavien toimivaltaisten tullitoimipaikkojen lukumäärää. Tällöin jäsenvaltioiden on annettava komissiolle tieto asianmukaisin valtuuksin toimivista tullitoimipaikoista. Komissio julkaisee tiedot Euroopan unionin virallisen lehden C-sarjassa.

6 artikla. Artiklassa säädetään hallinnollisesta yhteistyöstä. Asetusta sovellettaessa noudatetaan soveltuvin osin asetuksen (EY) N:o 515/97 säännöksiä sekä erityisesti tietojen luottamuksellisuutta koskevia säännöksiä. Lisäksi jäsenvaltioiden on toteutettava keskinäisissä suhteissaan kaikki tarvittavat toimenpiteet yhteistyön toteuttamiseksi tulliviranomaisten ja toimivaltaisten viranomaisten välille.

7 artikla. Artiklan mukaan asetuksen toimeenpanemiseksi tarvittavista, erityisesti käytettävää lomaketta koskevista toimenpiteistä, päätetään 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen.

8 artikla. Artiklan 1 kohdan mukaan komissiota avustaa komitea. Artiklan 2 kohdan mukaan siihen viitattaessa sovelletaan päätöksen 1999/468/EY 3 ja 7 artiklassa säädettyä menettelyä.

9 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee säätää seuraamusjärjestelmästä, jota sovelletaan asetuksen säännösten rikkomiseen. Jäsenvaltioiden on toteutettava seuraamusten täytäntöönpanon varmistamiseksi kaikki tarvittavat toimenpiteet. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

10 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava komissiolle tieto asetuksen nojalla toteutetuista toimenpiteistä. Komissio toimittaa tiedot muille jäsenvaltioille. Komissio antaa joka kolmas vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen asetuksen soveltamisesta. Neuvosto tutkii komission ehdotuksesta joka kolmas vuosi ja tarvittaessa saattaa ajan tasalle liitteessä I tarkoitettut rahamäärät yhteisön taloudellisten ja rahapoliittisten indikaattorien mukaisesti.

11 artikla. Artiklassa säädetään asetuksen (ETY) N:o 3911/92 kumoamisesta. Asetuksella kumotaan asetus sellaisena kuin se on muutettuna liitteessä II luetelluilla asetuksilla. Viittauksia kumottuun asetukseen pidetään viittauksina tämän asetuksen liitteessä III olevan vastaavuustaulukon mukaisesti.

12 artikla. Artiklan mukaan asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Asetus julkaistiin virallisessa lehdessä 10 päivänä helmikuuta 2009.

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1081/2012 kulttuuriesineiden viennistä annetun asetuksen (EY) N:o 166/2009 soveltamista koskevista säännöksistä

Komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 1081/2012 kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 soveltamista koskevista säännöksistä säädetään neuvoston asetusta täydentäen maastavientiluvista.

1 artikla. Artiklan mukaan kulttuuriesineiden vientiä varten on olemassa kolmenlaisia lupia, joita annetaan ja käytetään asetuksen (EY) N:o 116/2009 ja tämän asetuksen mukaisesti. Vientilupia ovat tavallinen vientilupa, erityinen avoin vientilupa sekä yleinen avoin vientilupa. Vientiluvan käyttäminen ei vaikuta vientimuodollisuuksia tai niihin liittyviä asiakirjoja koskeviin velvoitteisiin. Asetuksen EY N:o 116/2009 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen toimittaa vientilupalomakkeen pyynnöstä.

2 artikla. Artiklan mukaan tavallista vientilupaa käytetään kaikkeen asetuksen (EY) N:o 116/2009 mukaiseen vientiin. Kukin jäsenvaltio saa päättää, myöntääkö se erityisiä tai yleisiä avoimia vientilupia, joita voidaan käyttää tavallisen vientiluvan sijasta, jos niihin liittyvät erityisedellytykset täyttyvät.

Erityinen avoin vientilupa koskee yksityishenkilön tai järjestön tietyn kulttuuriesineen toistuvaa väliaikaista vientiä. Yleinen avoin vientilupa koskee niiden kulttuuriesineiden väliaikaista vientiä, jotka kuuluvat tietyn museon tai muun laitoksen pysyvään kokoelmaan. Jos erityisten tai yleisten avointen vientilupien edellytyksenä olleet ehdot eivät enää täyty, jäsenvaltiolla on oikeus peruuttaa ne milloin tahansa. Jäsenvaltion tulee välittömästi ilmoittaa komissiolle, että

annettu vientilupa ei ole voimassa ja että sitä voidaan käyttää väärin. Komissio ilmoittaa asiasta välittömästi muille jäsenvaltioille.

Jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön kaikki alueellaan tarpeellisiksi katsomansa toimenpiteet valvoakseen omien avointen lupiensä käyttöä.

3 artikla. Artiklassa säädetään yksityiskohtaisesti tavallisten vientilupien antamisessa käytettävästä lomakkeesta. Lomakkeen on oltava liitteessä I olevan mallin mukainen.

4 artikla. Artiklan mukaan jokaiselle kulttuuriesineitä sisältävälle lähetykselle tulee antaa erillinen vientilupa. Lähetyksellä on mahdollista tarkoittaa yksittäisiä tai useita kulttuuriesineitä. Jos lähetys koostuu useasta kulttuuriesineestä, toimivaltaisten viranomaisten on päätettävä, onko lähetykselle annettava yksi vai useampi vientilupa.

5 artikla. Artiklan mukaan vientilupaa koskeva lomake tulee täyttää kolmena kappaleena: yksi on hakemus, yksi annetaan luvanhaltijalle ja yksi palautetaan luvan antaneelle viranomaiselle. Lomakkeet tulee numeroida asetuksessa esitetyllä tavalla.

6 artikla. Artiklan 1—2 kohdassa säädetään vientilupalomakkeen täyttämisestä ja siihen liitettävistä asiakirjoista. Artiklan 3 kohdan mukaan vientiluvan antamista varten toimivaltaiset viranomaiset voivat vaatia, että maasta vietävä kulttuuriesine näytetään. Artiklan 4 kohdan mukaan 2 ja 3 kohdan soveltamisesta aiheutuvista kustannuksista vastaa vientiluvan hakija.

Artiklan 5 kohdan mukaan asiamukaisesti täytetty lomake esitetään toimivaltaiselle viranomaiselle. Vientiluvan antamisen jälkeen luvan antanut viranomainen säilyttää itsellään lomakkeen numerolla 1 merkityn kappaleen ja palauttaa muut kappaleet hakijalle, josta tulee vientiluvan haltija, tai tämän valtuutetulle edustajalle.

7 artikla. Artiklan mukaan vientiluvan luvanhaltijan kappale ja luvan antaneelle viranomaiselle palautettava kappale esitetään vienti-ilmoituksen kanssa.

8 artikla. Artiklassa säädetään toimivaltaiselta tullitoimipaikalta edellytetyistä toimenpiteistä. Sen mukaan tullitoimipaikan tulee toteuttaa aiheelliset tunnistamistoimenpiteet, joita voivat olla tullitoimipaikan sinetillä tai leimalla varustaminen.

9 artikla. Artiklan mukaan vientilupa voi olla voimassa enintään kaksitoista kuukautta antamispäivästä. Kun hakemus koskee väliaikaista vientilupaa, toimivaltaiset viranomaiset voivat asettaa määräajan, jonka kuluessa kulttuuriesine on tuotava takaisin luvan antaneeseen jäsenvaltioon. Jos vientiluvan voimassaoloaika päättyy tai vientilupaa ei ole käytetty, vientiluvan haltijan on välittömästi palautettava hallussaan olevat luvan kappaleet luvan antaneelle viranomaiselle.

10 artikla. Artiklassa säädetään erityisistä avoimista vientiluvista. Artiklan mukaan erityisiä avoimia vientilupia myönnetään tietyille kulttuuriesineelle, joka tullaan todennäköisesti vieämään unionista tilapäisesti toistuvasti käytettäväksi ja/tai näytteille pantavaksi kolmannessa maassa. Kulttuuriesineen on oltava sen yksityishenkilön tai organisaation oma tai laillisesti omistama, joka käyttää tai asettaa näytteille kyseisen esineen.

Vientilupa myönnetään ainoastaan, jos viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että asianomainen antaa kaikki tarvittavat vakuudet tavaran palauttamisesta unioniin hyvässä kunnossa. Lisäksi tavara tulee voida kuvata tai merkitä niin, että tilapäisen viennin ajankohtana ei ole epäi-

lystä siitä, että vietävä tavara on sama kuin erityisessä avoimessa vientiluvassa on kuvattu. Vientilupa voi olla voimassa enintään viisi vuotta.

11 artikla. Artiklan mukaan vientilupa on esitettävä kirjallisen vienti-ilmoituksen kanssa tai sen on oltava vaadittaessa esitettävissä tutkittavaksi tuotavan kulttuuriesineen kanssa. Sen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset, jossa lupa esitetään, voivat pyytää käännöksen siitä tämän jäsenvaltion virallisella kielellä tai jollakin sen virallisista kielistä. Tällöin mahdollisista käännöskustannuksista vastaa luvan haltija.

12 artikla. Artiklan mukaan vienti-ilmoituksen vastaanottavan toimivaltaisen tullitoimipaikan tulee varmistaa, että vietävät tavarat vastaavat vientiluvassa olevaa selvitystä ja että ilmoituksen kohdassa 44 on viittaus vientilupaan, jos kirjallinen ilmoitus vaaditaan. Artiklassa säädetään lisäksi menettelystä tilanteessa, jossa vaaditaan kirjallinen ilmoitus.

13 artikla. Artiklassa säädetään yleisistä avoimista vientiluvista. Yleisiä avoimia vientilupia annetaan museoille tai muille laitoksille kaikkien niiden pysyvään kokoelmaan kuuluvien kulttuuriesineiden tilapäistä vientiä varten, joita todennäköisesti tullaan viemään unionista tilapäisesti toistuvasti näytteille pantavaksi kolmannessa maassa.

Artiklan mukaan vientilupa annetaan jos viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että laitos antaa kaikki tarvittavat vakuudet tavarain palauttamisesta unioniin hyvässä kunnossa. Vientilupaa voidaan käyttää pysyvän kokoelman kaikkien esineryhmien milloin tahansa tapahtuvaan tilapäiseen vientiin. Sitä voidaan käyttää erilaisiin esineryhmiin peräkkäin tai samanaikaisesti. Vientilupa voi olla voimassa enintään viiden vuoden ajan.

14 artikla. Artiklan mukaan vientilupa on esitettävä vienti-ilmoituksen kanssa. Sen jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset, jossa lupa esitetään, voivat pyytää käännöksen tämän jäsenvaltion viralliseen kieleen tai johonkin sen virallisista kielistä. Mahdollisista käännöskustannuksista vastaa luvan haltija.

15 artikla. Artiklassa säädetään vientiluvan esittämiseen liittyvästä menettelystä. Vientilupa tulee esittää yhdessä vietävien tavaroiden luettelon kanssa, jotka vastaavat vienti-ilmoituksessa olevaa selvitystä.

16 artikla. Artiklassa säädetään avoimia vientilupia koskevista lomakkeista. Lomakkeiden mallit ovat asetuksessa liitteenä.

17 artikla. Artiklan mukaan asetuksella kumotaan asetus (ETY) N:o 752/93. Viittauksia kumottuun asetukseen pidetään viittauksina asetukseen liitteessä olevan vastaavuustaulukon mukaisesti.

18 artikla. Artiklassa määrätään asetuksen voimaantulosta ja soveltamisesta. Asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Asetus julkaistiin virallisessa lehdessä 22 päivänä marraskuuta 2012.

Kulttuuriesineiden vientiä koskeva lainsäädäntö eräissä Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsissa kulttuuriesineiden maastaviennistä säädetään kulttuuriympäristölaissa (Kulturmiljölagen, 1988:950) ja -asetuksessa (Kulturmiljöförordning, 1988:1188). Maastavientiä koskevien säännösten tarkoituksena on turvata sellaisten vanhojen ruotsalaisten (kotimaisten) tai ul-

komaisten esineiden säilyminen maassa, joilla voi olla kansallisen kulttuuriperinnön kannalta suuri merkitys ja jotka "edesauttavat ymmärtämään menneiden aikojen kulttuuria". Kotimaisella kulttuuriesineellä tarkoitetaan esinettä, joka on valmistettu Ruotsissa tai jonka on ulkomailla valmistanut ruotsalainen henkilö. Ulkomaisella kulttuuriesineellä tarkoitetaan jonkun muun kuin ruotsalaisen henkilön ulkomailla valmistamaa esinettä.

Maastavientilupaa edellyttävät kulttuuriesineet on määritelty kulttuuriympäristöasetuksessa. Sen mukaan maastavientilupaa edellyttäviä esineitä ovat: kulttuuriesineiden viennistä annetun Euroopan neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 liitteen 1 mukaiset ja yksityiskohtaisesti määritellyt, muun muassa ikää tai rahallista arvoa koskevat kriteerit täyttävät ruotsalaiset tai ulkomaiset esineet tai sellaiset nykyisen Ruotsin valtion alueelta peräisin olevat saamelaiset kulttuuriesineet, jotka ovat 50 vuotta vanhempia ja joiden rahallinen arvo ylittää kaksi tuhatta Ruotsin kruunua. Ulkomaisten esineiden maassa oloajan on ylitettävä sata vuotta, jotta niille tarvittaisiin vientilupa.

Maastavientilupaa haetaan Riksantikvarieämbetetin kautta. Riksantikvarieämbetet ohjaa tarvittaessa hakemuksen toimivaltaiselle viranomaiselle. Maastavientilupien käsittely on jaettu eri viranomaisten kesken kunkin erikoisalueen mukaan: Kungliga biblioteket (kirjat, asiakirjat), Riksarkivet (kirjat, asiakirjat), Nordiska museet (irtaimet esineet, mm. huonekalut), Nationalmuseum (taide) ja Prins Eugens Waldemarsudde (taide). Riksantikvarieämbetet vastaa maastavientilupien käsittelystä muun muassa arkeologisen esineistön osalta. Lainsäädännössä on tarkemmat säännökset viranomaisten yhteistyöstä vientilupaa koskevassa päätöksenteossa.

Maastavientilupa on myönnettävä, jos esine ei ole kansallisen kulttuuriperinnön kannalta merkittävä. Lupa on myös myönnettävä, jos 1) kulttuuriesineen omistaja muuttaa ulkomaille; 2) ulkomailla asuva henkilö perii esineen; 3) Ruotsissa toimiva julkinen instituutio tai valtion tai kunnan tukea saava instituutio vie esineen ulkomaille ja se palautetaan takaisin maahan; 4) yksityishenkilö vie esineen ulkomaille ja se palautetaan takaisin maahan (jos esine on esimerkiksi menossa lainaksi näyttelyyn); tai 5) esine on maassa vain tilapäisesti. Lupaa on näissäkin tapauksissa haettava. Maastavientilupa on voimassa vuoden myöntämispäivästä.

Kulttuuriympäristölaissa on säännökset hallituksen oikeudesta sallia kansallisestikin merkittävän esineen viemisestä, lupapäätöstä koskevasta valitusoikeudesta ja laitonta maastavientiä koskevista rangaistuksista.

Norja

Kulttuuriesineiden maastavientiä koskeva sääntely on Norjassa osa laajempaa kulttuuriympäristön suojelukokonaisuutta. Kulttuuriperintölain (kulturminneloven nr 50, 9.6.1978) 23 §:n mukaan maastavientilupa tarvitaan sellaisen taide- tai kulttuurimateriaalin maastavientiin, jolla on suuri merkitys norjalaisen kulttuuriperinnön, taiteen tai historian kannalta.

Kulttuuriesineiden maastavientiä ja –tuontia koskevan asetuksen (forskrift om utforsel og innforsel av kulturgjenstander) 2 §:ssä on luetteloitu maastavientilupaa edellyttävät kulttuuriesineet. Luettelossa mainitut kulttuuriesineet on määritelty niiden iän, ei arvon perusteella. Maastavientilupaa on haettava myös silloin, kun esine viedään maasta näyttelyä varten. Lupaa edellyttäviä esineitä ovat muun muassa seuraavat: 1) iästä riippumatta kulttuurimateriaali, jolla on erityinen merkitys Norjan taiteeseen, kulttuuriin, historiaan, merkkihenkilöihin ja kansallisiin tapahtumiin; 2) saamelainen materiaali ajalta ennen 1970; 3) yli 50 vuotta vanhemmat maalaukset, veistokset ja muu kuvataide; 4) ääni-, valokuva- ja filmimateriaali ennen vuotta 1950; 5) yli 50 vuotta vanhemmat moottoriajoneuvot ja ilma-alukset; sekä 6) etnografinen materiaali ajalta ennen 1900.

Asetuksessa on säännökset myös maastavientiluvan hakemisesta, muutoksenhausta ja maastaviennin valvonnasta. Maastavientilupaa haetaan kulttuuriministeriön määrittelemällä lomakkeella. Lupa myönnetään, jos kulttuuriesine ei ole tärkeä tutkimuksen tai Norjan kulttuuriperintöä koskevan tiedon säilyttämiseksi ja levittämiseksi. Maastavientilupa voidaan myöntää pysyvänä tai määräaikaisena.

Maastavientilupaa koskeva hakemus toimitetaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Toimivalta on jaettu erityisasiantuntemuksen perusteella useille tahoille. Norjan kulttuurineuvostoon (Norsk kulturråd) toimitetut hakemukset välitetään toimivaltaiselle viranomaiselle. Kulttuurineuvosto toimii pääsääntöisesti myös muutoksenhakuviranomaisena vientilupaa koskevissa asioissa.

Tanska

Tanskassa kulttuuriesineiden maastaviennistä säädetään kulttuuriomaisuuden suojelusta annetussa laissa (Kulturvaerdiloven No. 1270, 16.11.2010). Lakia sovelletaan esineisiin, jotka eivät ole julkisissa kokoelmissa ja jotka ovat joko ajalta ennen vuotta 1660 tai yli 50 vuotta vanhoja ja joiden rahallinen arvo on vähintään 163 000 Tanskan kruunua. Laki koskee lisäksi valokuvia, joiden arvo on vähintään 30 000 Tanskan kruunua. Laki ei koske rahoja eikä mitaleja. Tanskan kulttuuriministeri voi lisäksi erityisestä syystä ja kulttuuriomaisuuden vientikomission suosituksesta päättää lain soveltamisesta kulttuuriesineeseen, joka ei muutoin kuulu lain soveltamisalaan. Laki ei koske Färsaaria eikä Grönlantia.

Laissa tarkoitettujen esineiden vienti toisiin maihin (mukaan lukien Färsaaret ja Grönlanti) ilman maastavientilupaa on kiellettyä. Esineille, jotka ovat ajalta ennen vuotta 1660 tai yli 50 vuotta vanhoja, tulee aina myöntää maastavientilupa, jos 1) esineen omistaja voi osoittaa, että esine on valmistettu ulkomailla ja että se on tuotu Tanskaan viimeisten 50 vuoden aikana tai 2) omistaja on muuttamassa pysyvästi Tanskasta ja esine kuuluu hänen koti-irtaimistoonsa.

Vientilupaa voi hakea ainoastaan kulttuuriesineen omistaja. Luvan myöntää kulttuuriomaisuuskomissio. Kulttuuriministeri voi antaa komission toimintaa koskevia määräyksiä. Määräykset voivat koskea esimerkiksi huutokauppojen velvollisuutta ilmoittaa komissiolle lain soveltamisalaan kuuluvista esineistä, joita on tarjottu myyntiin ja velvollisuutta ilmoittaa kulttuuriesineiden ostajille kulttuuriesineiden maastavientisäännöksistä.

Maastavientilupa raukeaa viiden vuoden kuluttua myöntämispäivästä. Kulttuuriomaisuuskomissio voi myöntää jatkuvan vientiluvan valtion omistamille tai valtionavun piirissä oleville museoille kulttuuriesineiden vientiin ulkomaille muun muassa näyttelytarkoituksessa.

Jos maastavientilupaa ei myönnetä, kulttuuriomaisuuskomissio tarjoutuu ostamaan esineen hinnalla, jonka esineestä voisi saada myytäessä se vapailla markkinoilla. Esineen arvon määrittävät erikoisasiantuntijat. Tarjous ostaa esine raukeaa, jos omistaja ei ole hyväksynyt tarjousta viimeistään kolmen kuukauden kuluessa tarjouksen esittämisestä. Näin hankitut esineet sijoitetaan joko valtion omistaman tai valtionapua nauttivan museon kokoelmiin tai muuhun kulttuuriomaisuuskomission päättämään kokoelmaan. Poikkeustapauksissa komissio voi säätää esineen säilyttämisestä sen aikaisemmassa sijaintipaikassa.

Rangaistus lain vastaisesta toiminnasta on joko sakko tai vankeus. Vankeusrangaistus voi olla enintään yksi vuosi, jos teko on ollut tarkoituksellinen tai olosuhteet muutoin raskauttavia. Rikosoikeudellinen vastuu vanhenee viidessä vuodessa.

2.3 Nykytilan arviointi

Maastavientilaki on ollut voimassa vuodesta 1999, mutta käytännössä on osoittautunut, että laki ja sen säännökset eivät ole riittävän tunnettuja eri toimijoiden ja yksittäisten kansalaisten keskuudessa. Maastavientilupahakemuksia tehdään vuosittain varsin vähän. Hakemukset tehdään painetuille hakemuslomakkeille. Lupahakemusten tekemisen ja käsittelyn joustavoittamiseksi ja tehostamiseksi on tarpeen ryhtyä kehittämään sähköistä maastavientihakemusjärjestelmää. Lain valvonta on myös osoittautunut haastavaksi, etenkin kun kulttuuriesineiden kaupankäynti on siirtymässä yhä laajemmin internet-verkkosivuille.

Voimassa olevan lain 4 §:ssä on lueteltu maastavientilupaa edellyttävät esineet. Pykälässä on kymmenen esineryhmää ja niissä lukuisia alaryhmiä. Eurooppalaisesta käytännöstä poiketen kulttuuriesineluettelossa ei ole määritelty esineen rahallista vähimmäisarvoa. Suomessa esineiden kulttuurihistoriallinen arvo voi olla merkittävä, vaikka niiden rahallinen arvo on keskimäärin alhaisempi kuin muualla Euroopassa.

Esineluettelon on yhtäältä katsottu muodostavan nykyisine ikärajoituksineen epätarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Lain soveltamisalaan on liian lyhyiden liukuvien aikarajojen perusteella tullut esineitä, joiden maastaviennin rajoittamiseen ei ole syytä. Toisaalta esineluettelossa on myös puutteita. Soveltamiskäytännössä saatujen kokemusten ja lakiteknisen selkeyden vuoksi maastavientilupaa edellyttävien esineiden ryhmittelyä on tarkoituksenmukaista uudistaa.

Lupaviranomaisia maastavientilupa-asioissa on tällä hetkellä yhteensä yksitoista. Museoviraston ja Kansallisgallerian lisäksi lupaviranomaisina toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 1999 tekemän päätöksen perusteella yhdeksän museota. Yhdeksästä museosta käytännössä ainoastaan Sotamuseo on viime vuosina tehnyt vähäisessä määrin maastavientilupapäätöksiä. Maastavientilupahakemusten määrä huomioon ottaen on pidettävä tarkoituksenmukaisena keskittää lupapäätösten tekeminen jatkossa Museovirastolle ja Kansallisgallerialle.

Voimassa olevan lain 9 §:n mukaan Museovirastolla ja Kansallisgallerialla on oikeus lunastaa kulttuuriesine, jos maastavientilupahakemus on hylätty ja esineen omistaja sitä vaatii. Säännös on ollut luonteeltaan informatiivinen, eikä lupaviranomaisella ole ollut sen perusteella oikeutta pakkolunastaa tai velvollisuutta omistajan vaatimuksesta lunastaa esinettä. Lupaviranomainen voi kuitenkin vapaaehtoisesti hankkia esineen. Tämän vuoksi lunastamista koskevaa nimenomaista säännöstä ei ole pidettävä tarpeellisena.

Kun kulttuuriesine on myytävänä liikkeessä tai huutokaupan esittelyssä ennen varsinaista huutokauppaa taikka muutoin tulossa julkiseen myyntiin, lupaviranomaisella on maastavientilain 11 §:n mukaan oikeus tutkia ja dokumentoida esinettä. Käytännössä on osoittautunut tarpeelliseksi etenkin väliaikaisen maastavientikiellon arvioimiseksi, että lupaviranomainen saa käyttöönsä myös kulttuuriesinettä koskevia tietoja. Tämän vuoksi säännöstä on tältä osin tarpeen täsmentää.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää kulttuuriesineiden maastavientiä koskevia säännöksiä ja saattaa ne ajan tasalle. Esityksen tavoitteena on myös lisätä tietämystä kulttuuriesineiden maastavientiin liittyvistä menettelytavoista ja lupakäytännöistä. Uudistuksen perimmäisenä tarkoituksena on edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien kansallisaarteiden suojelemista.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi voimassa oleva maastavientilaki ja korvattavaksi se kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetulla lailla. Ehdotettua lakia sovellettaisiin laissa määriteltyjen kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien kulttuuriesineiden vientiin Suomesta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja vientiin unionin alueelta. Ehdotetun lain lisäksi kulttuuriesineen maastaviennistä Euroopan ulkopuolelle säädettäisiin kulttuuriesineiden viennistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009. Jos kulttuuriesineen maastavientiin edellytettäisiin lupaa samanaikaisesti lakiehdotuksen ja neuvoston asetuksen perusteella, esineen maastavientiin myönnettäisiin ainoastaan yksi lupa.

Vientilupaa edellyttävät esineet olisi ehdotetussa laissa jäsennelty neljään pääryhmään. Kolmeen ensimmäiseen ryhmään kuuluisivat Suomen kansalliseen historiaan ja merkkihenkilöihin kuuluvat esineet, muinaismuistolaisissa tarkoitettut esineet sekä arvokkaat arkistot ja kokonemat sekä niiden osat. Näihin ryhmiin kuuluvat esineet edellyttäisivät aina maastavientilupaa. Neljänteen ryhmään kuuluisivat puolestaan sellaiset muut kulttuuriesineet, joiden luvanvaraisuuteen vaikuttaisivat ikä, alkuperämaa ja Suomessa oloaika. Näitä esineitä koskeva yksityiskohtainen luettelo olisi ehdotetun lain liitteenä.

Maastavientilupa-asioita koskevat hallintotehtävät keskitettäisiin Museovirastoon ja Kansallisgalleriaan. Ne toimisivat jatkossa lupaviranomaisina maastavientiasioissa. Museovirasto ja Kansallisgalleria voisivat tarvittaessa pyytää muiden museoiden, Kansalliskirjaston, arkistolaitoksen tai muun asiantuntijatahon lausunnon maastavientilupahakemuksesta. Museovirasto pitäisi lupapäätöksistä rekisteriä. Valvontaviranomaisena toimisi lupaviranomaisten ohella nykyiseen tapaan Tulli.

Varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa keskusviranomaisena toimisi oikeusministeriön asemesta opetus- ja kulttuuriministeriö. Kansallisgalleriasta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluontoinen muutos.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan valtiontaloudellisia vaikutuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

Maastavientilaki

Uudistuksella pyritään uudistamaan ja selkeyttämään maastavientiä koskevia säännöksiä, jotta niiden soveltaminen ja noudattaminen helpottuisivat ja tehostuisivat. Tehostuminen merkitsisi maastavientilupahakemusten määrän kasvua, mikä puolestaan lisäisi hallinnollisen työn määrää Museovirastossa ja Kansallisgalleriassa. Hallinnollisen työn määrän mahdollista kasvua täältä osin on kuitenkin vaikea yksityiskohtaisesti arvioida ja ennakoida. Koska Museovirasto pitää jo nykyisin lupapäätösrekisteriä, rekisterin ylläpidon ei arvioida merkittävästi lisäävän hallinnollisen työn määrää nykyisestä. Kun uudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista on saatu riittävästi kokemuksia ja tietoa, arvioidaan Museoviraston ja Kansallisgallerian tehtävien hoitamiseen käytettävissä olevien resurssien riittävyttä.

Tavoitteena on lähivuosina muuttaa maastavientilupapäätösmenettelyä vaiheittain sähköiseksi, mikä edellyttää lisäresursointia. Sähköisen asioinnin ja luparekisterin arvioidaan kuitenkin myöhemmin tehostavan lupaviranomaisten toimintaa sekä joustavoittavan ja nopeuttavan lupa- ja valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä. Sähköinen asiointijärjestelmä helpottaisi myös maastavientiluvan hakijoiden asiointia.

Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta

Varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettuna keskusviranomaisen tehtävän siirtäminen oikeusministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriöön lisää hallinnollisen työn määrää hieman opetus- ja kulttuuriministeriössä ja vastaavasti vähentää sitä oikeusministeriössä. Käytännön kokemuksen perusteella työn määrä on kuitenkin hyvin vähäinen.

Keskusviranomaisen tehtävän siirtymisen ei arvioida edellyttävän voimassa olevien henkilöstöresurssien lisäämistä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Koska opetus- ja kulttuuriministeriö toimii palauttamislaissa tarkoitettuna keskusviranomaisena, on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että opetus- ja kulttuuriministeriö hoitaa myös varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettua vastaavat tehtävät. Muutoksen arvioidaan lisäävän toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 19 päivänä kesäkuuta 2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida, aiheuttaako kulttuuriesineiden palauttamisdirektiivi muutoksia maastavientilakiin ja -asetukseen sekä valmistella tarvittaessa tarpeelliset säädösmuutosehdotukset. Työryhmän tehtävänä oli selvittää myös muut maastavientilain ja -asetuksen muutostarpeet sekä valmistella niitä koskevat säädösmuutokset. Työryhmässä oli opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi edustus oikeusministeriöstä, Museovirastosta ja Kansallisgalleriasta.

Työryhmä kuuli työnsä aikana Tullia, antiikkikauppiaita, maakuntamuseoita, aluetaidemuseoita ja valtakunnallisia erikoismuseoita. Työryhmä järjesti kuulemistilaisuuden, johon kutsuttiin asiantuntijoita Museovirastosta, Kansalliskirjastosta, Kansallisarkistosta, Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista, Sotamuseosta, Luonnontieteellisestä keskusmuseosta, Designmuseosta, Postimuseosta, Suomen valokuvataiteen museosta, Tekniikan museosta ja Mobiliasta. Kuulemistilaisuudessa keskusteltiin pääasiassa vientilupaa edellyttävien kulttuuriesineiden ryhmittelystä.

Esitys perustuu pääasiassa työryhmässä valmisteltuun esitykseen laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Esitys on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi esitysluonnoksesta lausunnon oikeusministeriöltä, sisäministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Museovirastolta, Keskusrikospoliisilta, Poliisihallitukselta, Tullilta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Kansallisgalleri-

HE 112/2016 vp

alta, Kansallisarkistolta, Kansalliskirjastolta, Kirkkohallitukselta, Kansalliselta audiovisuaaliselta instituutilta, Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta, Sotamuseolta, Postimuseolta, maakuntamuseoilta ja valtakunnallisilta erikoismuseoilta, Jakobstads Museumilta, Hagelstam & Co:lta, Bukowski Oy Ab:ltä, Huutokauppa Helanderilta, Suomen Antiikkikauppiat ry:ltä ja Galerie Donner Ab:ltä.

Pyydettyjä lausuntoja annettiin yhteensä 29. Lisäksi lausunnon antoi Suomen ajoneuvohistoriallinen keskusliitto ry. Lausunnoista on opetus- ja kulttuuriministeriössä laadittu lausuntoyhteenveto. Lausunnonantajat pitivät esitysluonnosta pääsääntöisesti kannatettavana ja perusteltuna. Esityksen katsottiin selkeyttävän nykytilannetta.

Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitettiin huomiota pääasiassa säätämisyjärjestystä koskeviin perusteluihin ja joidenkin pykälien kirjoitusasuun. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa kiinnitettiin huomiota lakiehdotuksen lupapäätösrekisteriä koskevaan 11 §:ään. Muissa lausunnoissa esitetyt kommentit liittyivät pääsääntöisesti lakiehdotuksen liitteenä olevassa esineluettelossa mainittujen esineiden ikään tai luetteloitujen esineiden kirjoitustapaan.

Saatujen lausuntojen jälkeen hallituksen esitys jatkovalmistelussa keskityttiin säätämisyjärjestystä koskevien perusteluiden ja lupapäätösrekisteriä koskevan pykälän täsmentämiseen sekä lakiehdotuksen liitteenä olevan esineluettelon muotoiluun. Lausunnoissa esitettyjä pienempiä tarkennusehdotuksia on myös huomioitu esityksen jatkovalmistelussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta

1 §. *Lain tarkoitus.* Lain tarkoituksena on suojella kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia kansallisaarteita. Kansallisaarteiksi katsottaisiin kulttuuriesineet, joilla olisi erityinen historiallinen, taiteellinen tai tieteellinen merkitys koko kansakunnan kannalta. Merkittävien kulttuuriesineiden säilyttäminen Suomessa on perusteltua, jotta kulttuuriperintöä voidaan kattavasti tutkia ja asettaa näytteille. Suomessa olevalla väestöllä tulee olla mahdollisuus saada tietoa, kokea ja päästä osalliseksi omasta kulttuuriperinnöstään.

Kulttuuriomaisuuteen kuuluvien esineiden vaihtoa pidetään yleisesti hyväksyttynä eikä sen maastavientiä ole tarpeen rajoittaa kokonaan. Lain tarkoitus on asettaa kehys sille, millä edellytyksellä kulttuuriomaisuuden laillinen maastavienti voi tapahtua. Tarkoituksena on nykyiseen tapaan säätää kulttuuriesineiden vienti valvonnan alaiseksi niin, että tässä laissa tarkoitettujen taiteellisesti, tieteellisesti ja historiallisesti merkityksellisten kulttuuriesineiden maastavientiin tarvittaisiin maastavientilupa.

Pykälä vastaisi sisällöllisesti pääsääntöisesti voimassa olevan lain 1 §:ää. Pykälää täsmennettäisiin siten, että siihen lisättäisiin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artiklassa mainittu kansallisaarten käsite.

2 §. *Sovellettamisala.* Lakia sovellettaisiin kulttuuriesineiden vientiin Suomesta Euroopan unionin muihin jäsenvaltioihin ja vientiin unionin alueelta kolmansiin maihin.

Lailla ei olisi tarkoitus estää sellaisen kulttuuriesineen maastavientiä, jonka maastaviejä on itse luonut. Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi kulttuuriesineisiin, jotka ovat esineen tekijän tai sen suunnitelleen tai muutoin luoneen luonnollisen henkilön hallinnassa. Kulttuuriesineen valmistajaan rinnastettaisiin suunnittelija, joka olisi luonut mallin esineestä tai luonnoksen tekijä. Näin ollen esimerkiksi taideteollisen teoksen suunnittelija voisi viedä alkuperäisesineen maasta ilman maastavientilupaa.

Pykälän 3 momentin mukaan sen lisäksi, mitä ehdotetussa laissa säädettäisiin, kulttuuriesineen maastaviennistä Euroopan unionin ulkopuolelle säädettäisiin kulttuuriesineiden viennistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009. Neuvoston asetus sääntelee kulttuuriesineiden vientiä yhteisön alueen ulkopuolelle. Asetus edellyttää, että kansallisella tasolla säädetään muun muassa maastavientirajoituksista, joiden perusteella Euroopan unionin jäsenvaltio voi kieltää kulttuuriesineen viennin unionin alueen ulkopuolelle. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artiklan mukaan kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittaminen kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan. Neuvoston asetuksen säännösten mukaisen vientilupamenettelyn tarkoituksena on yhtäältä kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja toisaalta eurooppalaisen kulttuuriperinnön suojeleminen.

Neuvoston asetusta sovelletaan vientiin Euroopan unionin alueelta kolmansiin maihin. Kulttuuriesineiden vienti unionin tullialueen ulkopuolelle on asetuksessa tarkemmin säädetyllä tavalla luvanvaraista. Neuvoston asetuksen mukainen järjestelmä rakentuu siten, että siinä määritellään tiettyjen esineryhmien vienti luvanvaraiseksi. Esineryhmät voivat poiketa jäsenvaltioiden kansallisten säädösten määrittelystä. Lupa voidaan evätä asetuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan, jos esineen alkuperävaltion kansallisen lainsäädännön mukaan vientilupa tulisi evätä.

Tämän selvittämiseksi toimivaltaisen viranomaisen tulee lupaa harkittaessa olla yhteydessä esineen alkuperävaltion asianomaisiin viranomaisiin.

Neuvoston asetus koskee sen liitteessä mainittujen, rahalliset arvot täyttävien kulttuuriesineiden vientiä unionin alueen ulkopuolelle. Kansallista lakia sovellettaisiin laissa määriteltyjen esineryhmien vientiin unionin jäsenvaltioihin ja vientiin unionin alueen ulkopuolelle.

Ehdotetun lain ja neuvoston asetuksen rajoitusjärjestelmän yhteensovittaminen toteutettaisiin siten, että molemmat luvat ratkaistaisiin samanaikaisesti yhdellä päätöksellä siten kuin ehdotetun lain 6 §:ssä ja neuvoston asetuksessa säädettäisiin. Kulttuuriesineiden maastavientiin sovellettaisiin neuvoston asetusta samanaikaisesti edellyttäen, että kulttuuriesine on mainittu neuvoston asetuksen liitteessä ja että esineen rahallinen arvo ylittää liitteessä mainitut kynnysarvot.

Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 2 ja 3 §:ää.

3 §. Vientilupaa edellyttävät esineet. Vientilupaa edellyttävät kulttuuriesineet on pykälässä jäsenneuly uudella tavalla, mutta esineryhmät vastaavat pääasiassa voimassa olevan lain 4 §:ssä säädettyä esineluetteloa.

Vientilupaa edellyttävät esineet on ryhmitelty neljään pääryhmään. Pykälän 1—3 kohdassa säädetyt esineet edellyttäisivät aina maastavientilupaa. Pykälän 1 kohdassa esineen luvanvaraisuus määräytyisi historiallisen tai kulttuurihistoriallisen kontekstin perusteella. Pykälän 2 kohdassa esineen luvanvaraisuus määräytyisi muinaismuistolain perusteella. Kohta 3 koskisi arkistoja ja muita kokoelmia niiden Suomessa oloajasta riippumatta.

Pykälän 4 kohdassa säädettyyn ryhmään kuuluisivat sellaiset muut kulttuuriesineet, joiden luvanvaraisuuteen vaikuttaisivat ikä, alkuperämaa ja Suomessa oloaika. Näitä esineitä koskeva yksityiskohtainen luettelo olisi lain liitteenä. Vaikka maastaviennin sallittavuus ainoastaan vientiluvan perusteella ei loukkaa omistusoikeutta perustuslain 15 §:n omaisuuden suojaa koskevan säännöksen vastaisesti, väärinkäsitysten välttämiseksi on tarkoituksenmukaista säätää luvanvaraisten esineiden luettelosta lain tasolla.

Vientilupaa edellyttävien kulttuuriesineiden ryhmittelyssä on soveltuvin osin noudatettu neuvoston asetuksen esineluokittelua. Neuvoston asetukseen liittyviä euromääräisiä arvoja ei kuitenkaan nykyiseen tapaan otettaisi luvanvaraisuuden perusteeksi. Säännöksen tarkoituksena ei ole sinänsä puuttua esineiden myyntiin, vaan estää ainoastaan esineisiin liittyvien kulttuuriarvojen häviämistä Suomesta.

Pykälän 1 kohdan mukaan kulttuuriesineen luvanvaraisuus ei määräytyisi esineen iän, valmistusmaan tai Suomessa oloajan eikä tekotavan tai taiteellisen arvon perusteella. Ratkaisevaa 1 kohdan soveltuvuuden osalta olisi, että esine tavalla tai toisella liittyisi tai kytkeytyisi kansalliseen historiaan tai sen merkkihenkilöihin. Näin ollen esimerkiksi arkkitehti Alvar Aallon presidentti Urho Kekkoselle lahjoittama sarjatuotettu Savoy-maljako saattaisi olla vientilupaa edellyttävä esine, vaikka vastaava maljakko ei sitä muutoin edellyttäisi. Sen sijaan vastaavaa kontekstisidonnaisuutta ei edellytetäisi 2 tai 3 kohdassa.

Pykälän 1 kohdassa tarkoitettuja esineitä voisivat olla myös merkkihenkilöihin liittyvä kirjeenvaihto, päiväkirjat ja valokuvat, jotka eivät muodosta 3 kohdassa tarkoitettua arkistokokonaisuutta sekä arvo-, kunnia- ja ansiomerkit. Vientilupaa saattaisivat edellyttää myös merkkihenkilön tieteelliseen, poliittiseen tai muuhun julkiseen toimintaan keskeisesti liittyvä tai siitä kertova esine tai esinekokonaisuus. Kansalliseen historiaan liittyviä vientilupaa edellyttäviä

HE 112/2016 vp

kulttuuriesineitä voisivat olla esimerkiksi Venäjän keisareiden ja alamaisten välisistä suhteista kertovat suomalaisten henkilöiden Venäjän keisareilta saamat viralliset lahjaesineet.

Pykälän 2 kohdan mukaan ilman maastavientilupaa Suomesta ei saisi viedä muinaismuistolaisissa tarkoitettuja esineitä, jotka on löydetty maasta tai vedestä. Ilman lupaa ei saisi viedä esimerkiksi mitään maasta tai vedestä löytyneitä yli sata vuotta vanhoja irtaimia arkeologisia esineitä. Kiinteisiin muinaisjäännöksiin kajoaminen olisi jo muinaismuistolain perusteella kiellettyä.

Pykälän 3 kohdan mukaan vientilupaa edellyttäisivät tieteellisen tai muun erityisen syyn vuoksi arvokkaat arkistot ja kokoelmat sekä niiden osat niiden iästä, alkuperämaasta ja Suomessa oloajasta riippumatta. Tällaisiksi maastavientilupaa edellyttäväksi arkistoiksi ja kokoelmiksi voisi katsoa esimerkiksi erityistä kulttuurihistoriallista arvoa omaavat kirja- ja kirjekokoelmat, alkuperäiset arkkitehtuuripiirustukset, tieteelliseen, kaunokirjalliseen tai poliittiseen toimintaan liittyvät arkistot sekä luonnontieteelliset, numismaattiset ja filateliset kokoelmat.

Pykälän 4 kohdan mukaan vientilupaa edellyttäisivät lain liitteessä säädetyt eräät muut kulttuuriesineet, joita koskisivat eräät ikää tai Suomessa oloaikaa koskevat rajaukset. Esineryhmitely vastaisi pääsääntöisesti voimassaolevaa lakia ja soveltuvin osin kulttuuriesineiden vientiä koskevan neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 liitettä 1.

Ehdotetussa laissa on tarkennettu lain soveltamisessa esiin tulleiden näkökohtien perusteella eräiden esineryhmien luvanvaraisuuden ikärajoja. Taideteosten osalta ehdotetaan ikärajaa nostettavaksi nykyisestä 50 vuodesta 100 vuoteen. Kansallisaarteita koskevan suojelun ja kansallisaarteina pidettävien taideteosten löytämisen ja Suomessa pysyttämisen kannalta ikärajan nostamista on pidetty tarkoituksenmukaisena. Taideteoksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi maalauksia, veistoksia, taidegrafiikkaa ja muita paperipohjaisia teoksia sekä taideteosten valmistamisessa käytettyjä painolaattoja ja niihin rinnastettavia välineitä.

Taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteiden osalta ikärajoitukset pysyisivät ennallaan, mutta käsitteistöä tarkennettaisiin ottamalla mukaan maininnat uniikeista esineistä ja kansallisesti merkittävistä prototyypeistä. Taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteita voisivat olla esimerkiksi 1) huonekalut, valaisimet ja muu pienesineistö; 2) lasi-, keramiikka- ja puuesineet; 3) muoti- ja tekstiilituotteet sekä tekstiiliteokset; 4) korut ja koriste-esineet; 5) uniikit taideteollisuuden tai taidekäsityön tuotteet; ja 6) rakennuksiin kuuluvan kiinteän sisustuksen osat.

Kirjallisiin tuotteisiin ehdotetaan painettujen kartta-aineistojen rinnalle lisättäväksi ennen vuotta 1800 käsin piirretyt Suomea kuvaavat kartat.

Kulkuneuvojen ja kuljetusvälineiden ikärajaa nostettaisiin 50 vuodesta 75 vuoteen. Maastavientilupaa edellyttäisivät kuitenkin sellaiset 75 vuotta nuoremmat kulkuneuvot ja kuljetusvälineet, jotka liittyvät Suomen kansalliseen historiaan ja merkkihenkilöihin pykälän 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Myös rahat, kunniamerkit ja mitalit lisättäisiin esineluetteloon. Valokuvien ikärajaa muutettaisiin niin, että jatkossa luvanvaraisia olisivat Suomessa ennen vuotta 1860 tehdyt tallenteet tai niiden alkuperäiset negatiivit.

Soveltamiskäytännöstä saatujen kokemusten perusteella yli 100 vuotta vanhojen esineiden Suomessa oloaikaa nostettaisiin 50 vuodesta 100 vuoteen. Esineryhmiin esitetään joitakin pieniä muutoksia. Kansatieteelliset esineet lisättäisiin omaksi ryhmäkseen selkeyden vuoksi. Tä-

mä esineryhmä kattaisi myös esimerkiksi saamelaisesineistön. Audiovisuaalisen aineiston luonteen takia sen maastavientiä ei nykytilanteesta poiketen enää rajoitettaisi. Voimassa olevan lain 4 §:n 9 e kohdassa tarkoitettu talousesine on käsitteenä osoittautunut epäselväksi, minkä vuoksi sitä ei enää mainittaisi omana ryhmänä. Talousesineet sisältyisivät ehdotetun lain liitteen k kohtaan.

4 §. Poikkeukset vientilupaan. Ehdotetun lain lähtökohtana on, että 3 §:ssä tarkoitettuja kulttuuriesineitä ei saisi viedä Suomen rajojen ulkopuolelle ilman maastavientilupaa. Pykälässä säädettäisiin tapauksista, joissa vientilupaa ei kuitenkaan tarvittaisi. Pykälässä säädetty poikkeusluettelo olisi tyhjentävä. Pykälä vastaisi pääsääntöisesti voimassa olevan lain 5 §:ää.

Vientilupaa ei ensinnäkään tarvittaisi, jos julkiseen kokoelmaan tai arkistoon kuuluva esine tai kirkollinen esine vietäisiin maasta lainaksi näyttelyyn, konservoitavaksi, tieteellistä tutkimusta varten tai muuta määräaikaista tarkoitusta varten ja esine palautettaisiin Suomeen. Julkisella kokoelmalla tarkoitettaisiin valtion, kunnan tai muutoin julkisin varoin ylläpidettyä kokoelmaa kuten museota tai taidemuseota. Evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle kuuluvien kirkollisten esineiden väliaikaiseen maastavientiin ei tarvitsisi lupaa. Poikkeus ei koskisi muiden uskonnollisten yhteisöjen esineistön maastavientiä.

Toiseksi vientilupaa ei uuden 2 kohdan mukaan tarvittaisi, jos kyse olisi muista kuin 1 kohdassa mainituista valtion omistamista kulttuuriesineistä, jotka maastaviennin jälkeen säilyisivät valtion omistuksessa. Käytännössä tällaisia esineitä ja tilanteita olisivat esimerkiksi Suomen edustustoihin, kulttuuri-instituutteihin tai kansainvälisten järjestöjen tiloihin ulkomaille sijoitettavat taideteokset sekä taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteet, jotka viedään maasta toistaiseksi, mutta joiden on tarkoitus säilyä Suomen valtion omaisuutena. Jos valtion omaisuutta vietäisiin maasta edelleen luovutettavaksi, esimerkiksi taideteoksen lahjoittamiseksi, maastaviennille olisi haettava vientilupaa ehdotetussa laissa säädetyllä tavalla. Sama koskisi tilannetta, jossa esine on viety maasta poikkeuksen nojalla, mutta edelleenluovuttaminen ajankohtaistuisi myöhemmin. Säännöksen lisääminen lakiin on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi epäselvyyksien välttämiseksi.

Kolmanneksi vientilupaa ei tarvittaisi esittävien taiteilijoiden tai ammatinharjoittajien työvälineisiin, jotka olisi tarkoitus palauttaa maahan. Säännös koskisi siis esimerkiksi instrumentin kuljettamista maasta taiteilijan mukana esiintymistilaisuuteen.

5 §. Viranomaiset. Pykälän 1 momentin mukaan Museovirasto toimisi yleisenä lupaviranomaisena. Taideteosten osalta lupaviranomaisena olisi kuitenkin Kansallisgalleria. Toimivaltajako olisi tältä osin periaatteessa poissulkeva. Museovirastolla olisi kuitenkin toimivaltaa toimia lupaviranomaisena kaikkien esineiden osalta, jos taide-esine on tarkoitus viedä maasta muuton tai perinnön vuoksi ja jos lupahakemus koskee samanaikaisesti useita esineitä. Tällä halutaan varmistaa, että lupaa hakevan ei tarvitse asioida usean viranomaisen kanssa asiassa, jossa lupa olisi joka tapauksessa 8 §:n 3 momentin mukaisesti myönnettävä.

Pykälän 2 momentin mukaan Museovirasto ja Kansallisgalleria toimisivat kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 mukaisina lupaviranomaisina. Neuvoston asetus edellyttää, että kansallisesti säädetään toimivaltaisesta viranomaisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimisivat lupaviranomaiset ja Tulli. Rajavartiolain (578/2005) 24 §:n mukaan Rajavartiolaitos suorittaa Tullin ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia toimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla Tulli ei ole järjestänyt tullivalvontaa. Valvontaviran-

omaiset olisivat lähinnä käytännön valvontaa suorittavia tahoja, joilla olisi toimivalta laissa ja neuvoston asetuksessa tarkoitettuihin valvontatoimenpiteisiin.

Pykälän lupaviranomaista koskevat säännökset Museoviraston ja Kansallisgallerian osalta vastaisivat voimassa olevaa lakia. Museovirasto on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen kulttuuriperinnön asiantuntijavirasto. Sen tehtävänä on Museovirastosta annetun lain (282/2004) 2 §:n mukaan muun muassa huolehtia kulttuurihistoriallisen kansallisomaisuuden kartuttamisesta, hoidosta ja näytteilläpidosta sekä huolehtia kulttuuriperinnön tutkimisesta ja kulttuuriperintöä koskevan tiedon tallentamisesta. Kansallisgalleria on puolestaan kuvataiteen valtakunnallinen museo. Se on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluva julkisoikeudellinen säätiö. Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 2 §:n mukaan Kansallisgallerian tehtävänä on muun muassa huolehtia valtion omistuksessa olevan kansallisomaisuutena pidettävän kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta. Taideteoksia koskevissa maastavientiasioissa Kansallisgalleria toimii perustuslain 124 §:n mukaisena julkista hallintotehtävää hoitavana tahona.

Pykälässä ei kuitenkaan enää annettaisi opetus- ja kulttuuriministeriölle toimivaltaa päättää siitä, että lupaviranomaisina voisi toimia myös valtion laitos tai kunnan ylläpitämä museo. Nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen perusteella lupaviranomaisina toimivista yhdeksästä museosta käytännössä ainoastaan Sotamuseo on viime vuosina tehnyt vähäisessä määrin maastavientilupapäätöksiä.

Maastavientilupapäätöksiä koskevien hallintotehtävien keskittäminen Museovirastolle ja Kansallisgallerialle on lupamenettelyn kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin mukaan Museovirasto ja Kansallisgalleria voisivat tarvittaessa pyytää arkistolaitoksen, Kansalliskirjaston, Sotamuseon, valtakunnallisen erikoismuseon tai muun asiantuntijatahon, esimerkiksi maakuntamuseon, aluetaidemuseon tai muun museon, lausunnon. Näin ollen opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen perusteella nykyisin lupaviranomaisina toimivat museot voisivat jatkossa toimia muiden asiantuntijatahojen ohella lausuntoja antavina asiantuntijoina.

6 §. *Luvan hakeminen.* Vientilupaa olisi haettava ennen kulttuuriesineen viemistä maasta. Luvan hakijana toimisi esineen omistaja. Esineen omistaja voisi valtuuttaa toisen henkilön tai tahon toimimaan hänen puolestaan. Hakijana toimisi kuitenkin esineen omistaja, jonka tulisi tarvittaessa todistaa omistusoikeutensa. Käytännössä esineen hallinta luo omistajaolettaman. Omistajan tarkistus voisi olla tarpeen sen selvittämiseksi, onko luvan hakijalla ylipäätään toimivaltaa toimia hakijana.

Vientilupaa haettaisiin pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomaiselta nykyiseen tapaan kirjallisesti Museoviraston vahvistamalla lomakkeella. Tarkoituksena on jatkossakin käyttää nykyiseen tapaa kahta lomaketta. Lupahakemuslomakkeista toinen vastaisi kansallista lupalomaketta ja toinen kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 nojalla annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 1081/2012 mukaista liitettä.

Hakemukseen olisi 1 momentin mukaan liitettävä kuvailu kulttuuriesineestä sekä hakijan tiedossa olevat kulttuuriesineen alkuperää, historiaa ja valmistustapaa koskevat olennaiset tiedot. Hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja lomakkeen sisältämistä tiedoista annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus yhtäältä säätää, että lomakkeessa on annettava muun muassa kulttuuriesineen omistajaa ja hakijaa koskevat tiedot sekä riittävä selvitys kulttuuriesineestä. Toisaalta valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää, että hakemukseen on muun muassa liitettävä kulttuuriesinettä koske-

HE 112/2016 vp

va valokuva tai muu yksilöinti. Hakemukseen olisi 10 §:n 4 momentin perusteella liitettävä myös mahdollinen väliaikainen maastavientikielto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009 ja lakiehdotuksessa tarkoitetun maastavientiluvan välisestä suhteesta. Siinä tapauksessa, että kulttuuriesineen vientiin olisi haettava samanaikaisesti lupaa neuvoston asetuksen ja ehdotetun lain mukaan, lupaa haettaisiin ainoastaan komission asetuksen mukaisella lomakkeella. Tällöin lupa sisältäisi sekä neuvoston asetuksessa tarkoitetun että lakiehdotuksen 9 §:ssä tarkoitetun luvan.

Pykälä vastaisi pääsääntöisesti voimassa olevan lain 6 §:ää.

7 §. Lupahakemuksen käsittely. Pykälässä säädettäisiin maastavientilupahakemuksen käsittelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista lupaviranomaisella olisi oikeus tutkia esinettä, dokumentoida tai valokuvata sitä tai ottaa siitä jäljennös. Dokumentit tai jäljennökset jäisivät lupaviranomaiselle.

Jäljennöksen ottamisella tai muulla dokumentoinnilla ei olisi tarkoitus loukata esimerkiksi tekijänoikeutta, eikä viranomaisella olisi oikeutta luovuttaa tällaisia dokumentteja eteenpäin. Tekijänoikeuslain (404/1961) 25 d §:n 2 momentin mukaan oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden vaatima teoksen käyttäminen on sallittua ilman tekijän suostumusta. Lain esitöiden mukaan säännös soveltuu lainkäytöstä ja yleisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja lakisääteisten toimielinten toiminnan lisäksi myös muuhun hallintomenettelyyn. Tällaista hallintomenettelyä on esimerkiksi viranomaisten valvontatehtävien hoitaminen. Teoksen käyttö edellä mainittuun tarkoitukseen on korvauksetonta.

Pykälän 2 momentin mukaan Museovirasto ja Kansallisgalleria voisivat lupahakemusta käsitellessään tarvittaessa pyytää lausunnon arkistolaitokselta, Kansalliskirjastolta, Sotamuseolta, valtakunnalliselta erikoismuseolta tai muulta asiantuntijataholta, kuten esimerkiksi maakuntamuseolta, aluetaidemuseolta tai muulta museolta. Museovirasto ja Kansallisgalleria harkitsisivat tapauskohtaisesti, onko lausuntomenettely tarpeen. Lausunto olisi luonteeltaan asiantuntijanäkemyksenä, eikä se sitoisi Museovirastoa tai Kansallisgalleriaa.

Lupaviranomaisten on lupahakemusten käsittelyssä noudatettava hallinnon yleislakeja, kuten esimerkiksi hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), vaikka tästä ei ehdotetussa laissa ole nimenomaista säännöstä. Näin ollen lupaviranomaisen on esimerkiksi käsiteltävä lupahakemus hallintolain 23 §:n mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä.

8 §. Lupaharkinta. Pykälän 1 momentin mukaan vientilupa olisi myönnettävä, jos sen hylkäämiseen ei olisi olemassa erityisiä syitä. Pääsääntö olisi luvan myöntäminen, mikä vastaisi nykyistä lupakäytäntöä. Lupahakemuksen hylkäämiseen liittyisi kynnys. Lupaviranomaisen olisi pystyttävä perustelevaan kielteinen päätös tieteelliseltä, taiteelliselta tai kulttuurihistorialliselta kannalta erityisellä syyllä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kriteereistä, jotka lupaviranomaisen olisi otettava huomioon vientilupaa harkittaessa ja jotka olisivat perusteena maastavientihakemuksen hylkäämiselle. Kriteerit vastaisivat voimassa olevan lain 7 §:ssä säädettyjä kriteerejä.

Lupaviranomainen voisi tietyissä tapauksissa jättää lupahakemuksen tutkimatta. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi kulttuuriesineen aitouteen tai omistusoikeuteen liittyvät epäselvyydet tai se, että luvan hakija ei voi osoittaa valtuutusta lupahakemuksen tekemiseen. Lupaharkinnassa ei ole mahdollista laajalti arvioida esineen omistusoikeutta. Siihen voitaisiin kuitenkin kiinnittää huomiota esimerkiksi perinnönjakoa koskevissa riidoissa. Yleisesti kuitenkin kulttuuriesineen hallintaa pidettäisiin sellaisenaan riittävänä perusteena omistajaolettaman syntymiseen. Lupahakemuksen tutkimatta jättäminen olisi asian luonteen vuoksi perusteltua myös tilanteessa, jossa lupaviranomainen ei voisi tutkia esinettä ja suorittaa lupaharkintaa riittävän yksityiskohtaisesti. Tutkimatta jättämisestä koskevaa päätöstä ei tehtäisi hakulomakkeelle, vaan siitä annettaisiin erillinen päätös.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin vientilupa on aina myönnettävä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain säännöstä. Ehdotetulla lailla ei ole tarkoitus puuttua yksityisen henkilön omistusoikeuteen, jos henkilö muuttaa pois Suomesta tai jos hän saa kulttuuriesineen perintönä tai osituksen perusteella.

Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan vientilupa olisi myönnettävä aina myös silloin, kun kulttuuriesine vietäisiin Suomesta määräajaksi ja lupaviranomainen määräisi esineen palautettavaksi Suomeen hakijan esittämänä määräaikana. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa näyttelylainat ja kulttuuriesineiden konservointi ulkomailla. Määräaikaisesti maastavietävien kulttuuriesineiden lupamenettelyn keventäminen on tarkoituksenmukaista, jotta esineiden maastavienti olisi yhtäältä joustavaa ja lupaviranomaisella säilyisi toisaalta mahdollisuus seurata esineiden liikkumista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettua määräajasta. Määräaika olisi nykyiseen tapaan enintään kaksi vuotta. Nykytilanteeseen verrattuna uutta olisi se, että määräajan jälkeen uutta määräaikaista lupaa ei olisi mahdollista hakea ennen kuin kaksi vuotta olisi kulunut edellisen luvan voimassaolon päättymisestä. Määräaikainen lupa myönnettäisiin yleensä silloin, kun kulttuuriesineellä olisi suuri kansallinen merkitys. Tällaisissa tapauksissa on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että esineen saatavuus ja käytettävyyden Suomessa on turvattavissa myös määräaikaista vientiä koskevin ajallisin rajoittein.

9 §. Lupapäätös. Pykälän mukaan lupapäätös tehtäisiin kirjallisena voimassa olevan käytännön mukaisesti 6 §:ssä tarkoitettulle Museoviraston vahvistamalle lomakkeelle. Vastaava päätös tehtäisiin myös komission asetuksen mukaiselle lomakkeelle. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset päätökseen liitettävistä asiakirjoista. Tarkoituksena on valtioneuvoston asetuksella säätää, että päätökseen on liitettävä valokuva ja lupahakemuksen liitteet.

Hallintolain mukaisesti lupaviranomaisen on perusteltava kielteinen päätöksensä. Päätöksen perustelut annettaisiin erillisellä liitteellä ja se liitettäisiin lomakkeelle tehdyn päätöksen liitteeksi. Myös muutoksenhakuohjeet liitettäisiin päätöksen liitteeksi. Museovirastosta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan virastossa on merkittävien ja laajakantoisten asioiden ratkaisemista varten erityisistunto. Erityisistunto on Museoviraston korkein päättävä elin. Museovirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (407/2004) 7 §:n mukaan Museoviraston erityisistunnossa ratkaistaan merkittäviä kulttuuriesineiden maastavientihakemuksia. Museoviraston työjärjestyksen mukaan merkittäviä kulttuuriesineiden maastavientiasioita ovat kielteiset maastavientilupahakemukset ja sellaiset hakemukset, joilla on lain soveltamisen kannalta ohjaavaa vaikutusta.

Jos lupaviranomainen ei myöntäisi maastavientilupaa, kulttuuriesineen omistaja voisi halutesaan esittää, että lupaviranomainen hankkisi esineen valtiolle. Asiasta säädetään voimassa ole-

van lain 9 §:ssä. Tarkoituksena on ollut korostaa yhtäältä sitä, että viranomaisella ei ole oikeutta pakkolunastaa kulttuuriesinettä, jolle ei ole myönnetty maastavientilupaa ja toisaalta sitä, että esineen omistajalla ei ole oikeutta saada esinettä lunastetuksi. Koska kyse ei ole varsinaisesta lunastamisesta valtiolle, vaan vapaaehtoisesta kaupasta, vastaavaa säännöstä ei ole tarkoituksenmukaista ottaa lakiehdotukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan kulttuuriesine olisi mahdollista viedä maasta vuoden kuluessa vientiluvan myöntämisestä. Vuoden määräaika vastaisi kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 soveltamista koskevista säännöksistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 1081/2012 tarkoitettua määräaika. Vuoden määräajan jälkeen lupa raukeaisi ja kulttuuriesineen maastavientiin olisi tarvittaessa haettava uusi maastavientilupa.

Pykälän 3 momentin mukaan maastavientilupaa koskeva päätös olisi esitettävä Tullille ennen kulttuuriesineen maastavientiä. Säännös vastaa voimassa olevan maastavientiasetuksen 7 §:ää.

10 §. Väliaikainen maastavientikielto. Väliaikaisen maastavientikiellon tarkoituksena olisi antaa summaarisesti näkemys siitä, voidaanko kulttuuriesineen maastavientiin myöntää lupa. Kulttuuriesineen ostajan on myyntitilanteissa tärkeää tietää, voidaanko esine viedä maasta. Tieto on oleellinen etenkin esineen julkisen myynnin, kuten huutokaupan yhteydessä. Kielto annettaisiin, jos olisi todennäköistä, että esineelle ei myönnettäisi maastavientilupaa.

Väliaikaisen maastavientikiellon antaisi pykälän 1 momentin mukaan toimivaltainen lupaviranomainen, joita olisivat 5 §:n 1 momentin mukaan Museovirasto ja Kansalliskallio. Väliaikaista maastavientikieltoa koskeva päätöksenteko poikkeaisi tavanomaisesta hallintopäätöksen tekemisestä siinä, että kiellon antaminen ei tapahtuisi esittelystä. Kiellon antaisi Museoviraston virkamies tai viranhaltija taikka Kansalliskallion julkista hallintotehtävää hoitava työntekijä, joiden ratkaisovaltaan väliaikaisen maastavientikiellon antaminen olisi määrätty ja annettu. Väliaikainen maastavientikielto tehtäisiin lomakkeelle ja se annettaisiin todisteellisesti tarkastuspaikalla.

Pykälän 2 momentin mukaan väliaikainen maastavientikielto voitaisiin antaa esineen omistajaa kuulematta. Menettely olisi tarkoituksenmukainen asian luonteen ja kiellon väliaikaisuuden johdosta. Kielto voitaisiin antaa myös omistajan lukuun toimivalle, yleensä huutokaupan edustajalle tai muulle yrittäjälle. Tällä olisi puolestaan velvollisuus ilmoittaa kiellosta päämiehelle.

Pykälässä tarkoitettu maastavientikielto olisi väliaikainen ja sitä olisi noudatettava, kunnes maastavientilupa-asia ratkaistaisiin lopullisesti maastavientilupaa hakemalla. Koska kielto voi vaikuttaa jo sellaisenaan kulttuuriesineen asiakaskuntaa rajaavasti, siitä tulisi aina ilmoittaa esinettä myydessä. Ilmoittamisen laiminlyönti ei olisi erikseen rangaistava teko, vaikka tapauksesta riippuen kyse voisi olla lähinnä petoksesta. Väliaikaiseen maastavientikieltoon ei saisi erikseen hakea muutosta, vaan kiellon oikeellisuus olisi saatettava tutkittavaksi hakemalla lupaa kulttuuriesineen maastavientiin.

Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 12 §:ää.

11 §. Lupapäätösrekisteri. Pykälässä säädettäisiin maastavientilupia ja väliaikaisia maastavientikieltoja koskevasta lupapäätösrekisteristä. Nykyisin lupapäätösrekisteristä säädetään maastavientiasetuksen 6 §:ssä.

Lupapäätösrekisteriä pidettäisiin maastavientilupien ja väliaikaisten maastavientikieltojen tekemistä ja valvontaa varten. Lupapäätösrekisterin ylläpitäjänä olisi nykyiseen tapaan Museovirasto. Rekisteriin merkittäisiin pykälän 2 momentin mukaan seuraavat tiedot: hakijan nimi ja yhteystieto, lupapäätöstä koskevan kulttuuriesineen omistajan nimi ja yhteystieto, lupapäätöstä ja väliaikaista maastavientikieltoa koskevan kulttuuriesineen yksilöintitiedot, luvan voimassaoloaika sekä väliaikaisen maastavientikiellon antamisajankohta. Lupa-asia tulee lupaviranomaisessa vireille hakemuksen saapuessa. Lupapäätös ja väliaikainen maastavientikieltopäätös sekä niiden tiedot merkittäisiin rekisteriin, kun päätös ja kieltö olisi annettu. Kansallisgallerian tulisi 5 momentin mukaan toimittaa tekemänsä lupa- ja kieltopäätöksensä Museovirastolle tiedoksi. Museovirasto veisi Kansallisgallerian toimittamat tiedot lupapäätösrekisteriin.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisterin tiedot säilytettäisiin pysyvästi. Tietojen pysyvä säilyttäminen on välttämätöntä kansallisen kulttuuriperinnön tutkimisen ja kulttuuriperintöä koskevan tiedon tallentamiseksi ja säilyttämiseksi. Koska sama kulttuuriesine saattaa tulla uudelleen myyntiin useankin vuoden kuluttua aiemmasta myyntitilanteesta, on tärkeää, että myös esimerkiksi mahdollisen esineelle aiemmin annetun väliaikaisen maastavientikiellon olemassaolo on mahdollista tarkistaa.

Pykälän 4 momentin mukaan Museovirasto voisi luovuttaa rekisteristä salassapitosäännösten estämättä lupapäätöksen hakijaa sekä lupapäätöstä ja väliaikaista maastavientikieltoa koskevan kulttuuriesineen omistajaa koskevia tietoja Kansallisgallerialle ja Tullille siinä määrin kuin tehtävien hoitamiseksi on tarpeen. Tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

12 §. Valvonta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin lupaviranomaisella olisi oikeus tutkia esinettä ja saada siitä tietoja. Esineen tutkiminen tarpeellisessa määrin mahdollistaisi myös esineen dokumentoinnin. Tiedonsaantioikeus tarkoittaisi riittävien esinettä koskevien tietojen saamisen. Tällaisia tietoja olisivat esineen ikää ja alkuperää koskevat tiedot. Esineen tutkimis- ja tiedonsaantioikeus koskisi sellaisia myynnissä olevia esineitä, joiden maastavienti mahdollisesti edellyttäisi maastavientilupaa.

Tutkimis- ja tiedonsaantioikeus olisi ensinnäkin silloin, kun esine olisi myytävänä liikkeessä tai huutokaupan näytössä ennen varsinaista huutokauppaa. Toiseksi lupaviranomaisella olisi oikeus tutkia esinettä ja saada siitä tietoja muusta perustellusta syystä. Tällaisena perusteltuna syynä voisi olla muun muassa tilanne, jossa esineen luvanvaraisuus joudutaan tutkimaan esimerkiksi rajatarkastusten yhteydessä tai jossa esine olisi muulla vastaavalla tavalla yleisesti esillä ja siihen voidaan olettaa kohdistuvan maastavienti- tai luovutustarkoitus. Ehdotetun lain tarkoituksen toteutumisen kannalta olisi suotavaa, että kulttuuriesineen ostajalle annettaisiin riittävä tieto esineen mahdolliseen maastavientiin liittyvistä säännöksistä.

Jos olisi epäselvää, edellyttääkö kulttuuriesineen maastavienti lupaa, Tulli voisi 2 momentin mukaan velvoittaa esineen maastaviejän hakemaan esineelle maastavientilupaa. Tulli voi tehdä Euroopan unionin jäsenmaihin matkustavien tai niihin menevien toimitusten tarkastuksia ainoastaan perustellusta syystä.

Pykälän 3 momentin mukaan maastavientiluvan saaneen tulisi ilmoittaa kulttuuriesineen maahan palauttamisesta maastavientiluvan myöntäneelle viranomaiselle, jos esine olisi määrätty palautettavaksi hakijan esittämän määräajan kuluessa. Ilmoitusmenettelyllä pyritään valvomaan esineen palauttamista Suomeen. Jos ilmoitusta ei olisi annettu määräajan päätyttyä, lupaviranomainen voisi pyytää asiassa lisäselvitystä ja tarvittaessa ryhtyä toimiin esineen palauttamiseksi maahan muun lainsäädännön nojalla. Jos lisäselvitystä ei annettaisi, esitutkintaviranomainen voisi käynnistää rikostutkinnan kulttuuriesineen laittomasta maastaviennistä.

Pykälä vastaa pääsääntöisesti voimassa olevan lain 11 §:ää.

13 §. Maksu. Pykälässä säädettäisiin maastavientiluvan maksullisuudesta. Maastavientilupa olisi valtion maksuperustelaisissa (150/1992) tarkoitettu julkisoikeudellinen suorite, josta perittävä maksu määräytyisi sen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten perusteella.

Maastavientiluvan maksullisuus olisi pääsääntö. Maksu olisi kuitenkin mahdollista jättää perimättä pykälässä säädetyissä tapauksissa. Perimättä jättäminen edellyttäisi aina lupaviranomaiselta erityistä harkintaa.

Pykälän mukaan maksun perimättä jättäminen olisi mahdollista ensinnäkin lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Maksu voitaisiin jättää perimättä tapauksissa, joissa vientilupa olisi aina myönnettävä ilman lupaviranomaisen harkintaa. Tältä osin pykälä vastaisi nykytilaa.

Toiseksi maksu voitaisiin jättää perimättä, jos siihen olisi muutoin erityisiä syitä. Erityisillä syillä tarkoitettaisiin lähinnä tilanteita, joissa kulttuuriesineen maastavienti edellyttäisi maastavientilupaa, mutta maastavientiluvasta perittävä maksu olisi kohtuuton kulttuuriesineen arvoon nähden. Maksun perimättä jättäminen perustuisi kohtuullisuuteen ja se edistäisi lakiehdotuksen tavoitetta ja tarkoitusta. Säännös maksun perimättä jättämisestä erityisestä syystä olisi uusi.

Museoviraston myöntämistä maastavientiluvista peritään tällä hetkellä Museoviraston suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön antaman asetuksen (1452/2014) 2 §:n mukaan 75 euron suuruinen kiinteä maksu. Kansallisgallerian maastavientilupapäätöksen maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (221/2014) 1 §:n mukaan Kansallisgallerian tekemistä maastavientilupapäätöksistä peritään 97 euron suuruinen kiinteä maksu.

14 §. Muutoksenhaku. Pykälä sisältäisi muutoksenhakusäännökset. Maastavientilupaa koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Maastavientiluvasta perittävän maksun muutoksenhakuun sovellettaisiin puolestaan valtion maksuperustelain 11 b §:n säännöksiä.

Muutoksenhakuoikeus olisi käytännössä kulttuuriesineen omistajalla tai hänen valtuuttamallaan taholla. Muutosta olisi mahdollista hakea sekä kielteiseen maastavientilupapäätökseen että tutkimatta jättämispäätökseen. Valittamalla ei kuitenkaan voisi hakea muutosta 10 ja 12 §:ssä tarkoitettuun lupaviranomaisen tutkimistoimenpiteeseen eikä väliaikaista maastavientikieltoa koskevaan päätökseen.

Pykälän 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituslupamenettelyn piiriin kuuluisivat esimerkiksi vientilupapäätökset.

15 §. Viittaus rikoslakiin. Pykälässä viitattaisiin rikoslain (39/1889) 46 luvun maahantuontiin ja maastavientiin liittyviin rikoksiin. Rikoslain 46 luvun 1—3 §:ssä säädetään säännöstelyrikkoksista ja 4—5 §:ssä salakuljetuksesta. Rangaistavaa olisi esimerkiksi kulttuuriesineen maastavienti ilman tarvittavaa lupaa ja lupahakemuksen hylkäämisestä huolimatta tapahtuva maastavienti. Rangaistavaa olisi myös väliaikaisen maastavientikiellon vastainen menettely. Sen sijaan lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentissa mainitun ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ei olisi rangaistavaa. Laittomaan maastavientiin voisi liittyä menettämisseuraamus muiden salakuljetusrikosten tapaan.

16 §. Puhevallan käyttäminen. Pykälän tarkoituksena on selkeyttää lupaviranomaisina toimivien Museoviraston ja Kansallisgallerian asemaa rikosasian käsittelyssä muun muassa takavarikko- ja vahingonkorvausvaatimuksen esittämisosoikeuden kannalta. Pykälän mukaan rikosasiaa käsiteltäessä Museovirastolla, Kansallisgallerialla ja Tullilla on oltava tilaisuus käyttää puhevaltaa rikosasioissa.

17 §. Voimaantulo. Pykälässä säädetään lain voimaantulosta.

18 §. Siirtymäsäännökset. Ennen lain voimaantuloa vireille tulleet lupahakemukset ja niitä koskevat valitukset käsiteltäisiin loppuun pykälän 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa tehdyt lupapäätökset oikeuttaisivat ehdotetun lain voimassa ollessa maastavientiin. Lupapäätökseen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Samoin meneteltäisiin kulttuuriesineiden palauttamiseen silloin, kun lupa on myönnetty sillä perusteella, että esine on tarkoitus palauttaa takaisin Suomeen.

1.2 Laki varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta

Joulukuun 18 päivänä 2015 voimaan tulleen palauttamislain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö hoitaa kulttuuriesineiden palauttamiseen liittyviä keskusviranomaistehtäviä oikeusministeriön asemesta. On pidettävä tarkoituksenmukaisena, että myös varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetussa laissa tarkoitetut vastaavat tehtävät siirrettäisiin oikeusministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tämän vuoksi lain 8 ja 9 §:ää muutettaisiin siten, että laissa tarkoitettuna keskusviranomaisena toimisi opetus- ja kulttuuriministeriö.

1.3 Laki Kansallisgalleriasta

18 §. Pääjohtajan tehtävät. Pykälän 1 momentin 5 kohtaa muutettaisiin teknisesti siten, että viittauksella kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annettuun lakiin tarkoitettaisiin ehdotettua lakia.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 6 §:ssä on asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi maastavientilupahakemuksesta ja sen sisältämistä tiedoista sekä siihen liitettävistä asiakirjoista. Tarkoituksena on asetuksella säätää, että maastavientilupaa haetaan Museoviraston laatimalla kansallisella lomakkeella. Lomakkeella esitettäisiin tiedot muun muassa kulttuuriesineen omistajasta ja hakijasta sekä kulttuuriesineestä. Hakemukseen olisi liitettävä muun muassa mahdollinen väliaikainen maastavientikielto ja kulttuuriesinettä koskeva valokuva. Tarkoituksena on, että lomake vastaisi pitkälti voimassa olevaa lomaketta ja lomakkeeseen liitettävät asiakirjat vastaisivat nykyisin vaadittavia asiakirjoja.

Ehdotetun kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 9 §:ssä on asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi maastavientilupapäätökseen liitettävistä asiakirjoista. Tarkoituksena on asetuksella säätää, että lupapäätökseen olisi liitettävä kulttuu-

riesinettä koskeva valokuva ja lupahakemuksen liitteenä olevat asiakirjat. Menettely vastaisi nykyistä käytäntöä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetulla lailla kumottaisiin voimassa oleva maastavientilaki.

Maastavientilupahakemukset ja niitä koskevat valitukset, jotka ovat tulleet vireille ennen ehdotetun kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain voimaantuloa, käsiteltäisiin loppuun lain voimaan tullaessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Jos kulttuuriesineen maastavientiin on myönnetty lupa ennen lain voimaantuloa, noudatettaisiin tämän lain voimaan tullaessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa. Tällaisia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi lupalomakkeiden ja niitä koskevien ohjeiden uudistaminen.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Kulttuuriperintö ja omaisuudensuoja

Suomen perustuslain 15 §:ssä säädetään, että jokaisen omaisuus on turvattu. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artiklan mukaan on mahdollista poiketa sisämarkkinoiden vapaata liikkuvuutta koskevasta periaatteesta, jos vapaata liikkuvuutta koskevat rajoitukset ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi. Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Ehdotetun kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain tarkoituksena on suojella kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia kansallisaarteita. Kansallisaarteiksi katsottaisiin kulttuuriesineet, joilla on erityinen historiallinen, taiteellinen tai tieteellinen merkitys koko kansakunnan kannalta, minkä vuoksi niiden säilyttäminen Suomessa tuleville sukupolville on perusteltua. Ehdotetussa laissa säädettäisiin kulttuuriesineiden maastaviennin rajoituksista. Lain tarkoituksena on asettaa puitteet sille, millä edellytyksillä laillinen kulttuuriomaisuuden vienti voisi tapahtua.

Ehdotetulla kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetulla lailla ei ole tarkoitus kieltää kulttuuriomaisuuden maastavientiä kokonaan. Kulttuuriesineiden maastavienti olisi nykyiseen tapaan valvonnan alaista siten, että ehdotetussa laissa säädettyjen kulttuuriesineiden maastavientiin tarvittaisiin lupa.

Ehdotetun lain 8 §:n 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin maastavientilupa olisi aina myönnettävä. Lupa olisi myönnettävä, jos kulttuuriesine kuuluu ulkomaille muuttavan henkilön koti-irtaimistoon, ulkomailla asuva henkilö on saanut esineen perintönä tai osituksen nojalla tai jos esine viedään Suomesta määrääjäksi. Ehdotetulla lailla ei siis ole tarkoitus puuttua yksityisen henkilön omistusoikeuteen, jos hän muuttaa pois Suomesta tai jos hän saa esineen perintönä tai osituksen nojalla. Ehdotetun lain tarkoituksena ei myöskään ole puuttua kulttuuriesineen myyntiin, vaan ainoastaan estää kulttuuriesineisiin liittyvien kulttuuriarvojen häviämistä Suomesta. Kulttuuriperinnön säilymistä on pidetty yhtenä hyväksyttävänä perusoikeuksien rajoittamisperusteena (PeVL 47/1998 vp.).

Julkinen hallintotehtävä ja Kansallisgalleria

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunta on korostanut sitä, että uskottaessa hallintotehtävä suoraan laissa tai lain nojalla muulle kuin viranomaiselle tulee säännösperusteisesti taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa (PeVM 10/1998 vp., PeVL 23/2000 vp. ja PeVL 55/2002 vp.). Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut oikeusturvan ja hyvän hallinnon turvaamisen edellyttävän, että esimerkiksi viranomaisen apuna valvontatehtävissä käytettävien tarkastajien ja asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia tai kelpoisuusehtoja koskeva sääntely on tullut sisällyttää samaan lakiehdotukseen, jossa heidän tehtävistään on ehdotettu säädettäväksi (PeVL 40/2002 vp. ja PeVL 56/2002 vp.).

Kansallisgalleria on kuvataiteen valtakunnallinen museo. Se on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluva itsenäinen julkisoikeudellinen säätiö. Kansallisgalleriasta säädetään Kansallisgalleriasta annetussa laissa. Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan pääjohtajan tehtävänä on ratkaista maastavientilaissa Kansallisgallerian tehtäväksi säädetyt kulttuuriesineiden maastavientilupa-asiat. Henkilöstöstä ja sen kelpoisuusvaatimuksista säädetään lain 20 §:ssä. Kansallisgalleriaa koskevan lain esitöiden (HE 72/2013 vp.) säätämisympäristöissä on käsitelty julkisen hallintotehtävän antamista julkisoikeudelliselle säätiölle. Laki on säädetty tavallisessa lainsäätämisympäristössä.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että Kansallisgalleria toimisi edelleen lupaviranomaisena ainoastaan taideteoksia koskevilla lupa-asioissa. Yleisenä lupaviranomaisena maastavientiasioissa toimisi Museovirasto. Julkista hallintotehtävää hoitavalla Kansallisgallerian työntekijällä olisi ehdotetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan mahdollisuus myös kieltää taideteoksen maastavienti väliaikaisesti, jos esinettä ollaan myymässä tai luovuttamassa julkisesti. Kielto olisi mahdollista antaa, jos olisi todennäköistä, että taideteokselle ei myönnettäisi maastavientilupaa.

Valtion virastona toimineen Valtion taidemuseon toiminta lakkautettiin vuoden 2013 lopussa ja sen toimintaa on vuoden 2014 alusta jatkanut julkisoikeudellisena säätiönä toimiva Kansallisgalleria. Valtion taidemuseon tehtäviin kuuluvat taideteosten maastavientiin liittyvät asiat ja nykyisin niiden tehtävien hoitamista jatkaa Kansallisgalleria. Taideteosten maastavientiä koskevien lupien käsittely on ainoa julkisen vallan käyttöä koskeva tehtävä Kansallisgalleriassa. Valtion taidemuseon toiminnan jatkajana Kansallisgalleriassa on se osaaminen, jota taideteosten maastavientiasioiden käsittelyssä tarvitaan. Tämän vuoksi maastavientiä koskevien lupa-asioiden käsittelyn säätämistä Kansallisgallerian tehtäväksi voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

Taideteosten maastavientilupa-asioiden käsittely on erityetty muusta Kansallisgallerian toiminnasta. Lupa-asioita hoitavat asiantuntijat, joiden kelpoisuudesta säädetään Kansallisgalleriasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1074/2013) 3 §:ssä. Pääjohtajaan ja muihin taideteosten maastavientiasioihin osallistuviin työntekijöihin sovelletaan Kansallisgalleriasta annetun lain 21 §:n mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Julkista valtaa koskevien tehtävien hoitamisessa noudatetaan muun muassa hallintolakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003) ja kielilakia (423/2003). Hallintolain esteellisyysäännöksiä sovelletaan kaikessa Kansallisgallerian toiminnassa.

Taideteosten maastavientiin ja väliaikaiseen maastavientikieltoon liittyvien asioiden hoitamista kuvataiteen valtakunnallisena museona toimivassa Kansallisgalleriassa on pidettävä tarpeellisenä eikä sen voida edellä selostetun perusteella katsoa vaarantavan perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvä hallinnon vaatimuksia.

Lupapäätösrekisteri ja henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuutta sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (esimerkiksi PeVL 25/2010 vp, PeVL 27/2006 vp ja PeVL 14/2002 vp).

Perustuslain edellyttämällä tavalla esityksessä on otettu huomioon henkilötietojen suojan näkökulmasta rekisteröinnin perusteet, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö ja niiden sallittu käyttötarkoitus sekä tietojen säilytysaika. Edellä mainitun perusteella voidaan katsoa, että esityksen säännökset lupapäätösrekisteristä vastaavat perustuslain 10 §:n 1 momentin vaatimuksia henkilötietojen suojan sääntelystä.

Hallituksen käsityksen mukaan esitys on kaiken kaikkiaan yhdenmukainen perustuslain vaatimusten kanssa eikä sen käsittelylle tavallisen lain säätämismääräyksessä ole estettä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään taiteellisten, historiallisten ja arkeologisten kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien kansallisaarteiden suojelemiseksi.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan 3 §:ssä tarkoitettujen kulttuuriesineiden vientiin Suomesta muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja vientiin unionin alueelta.

Tätä lakia ei sovelleta sellaisiin kulttuuriesineisiin, jotka ovat esineen tekijän tai sen suunnitelleen tai muutoin luoneen luonnollisen henkilön hallinnassa.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kulttuuriesineen maastaviennistä Euroopan unionin ulkopuolelle säädetään kulttuuriesineiden viennistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 116/2009.

3 §

Vientilupaa edellyttävät esineet

Seuraavia kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia esineitä tai niiden osia ei saa viedä maasta ilman tässä laissa tarkoitettua lupaa:

- 1) Suomen kansalliseen historiaan ja merkkihenkilöihin liittyvät esineet niiden iästä, valmistusmaasta ja Suomessa oloajasta riippumatta;
- 2) muinaismuistolaissa (295/1963) tarkoitettut esineet, jotka on löydetty maasta tai vedestä;
- 3) tieteellisen tai muun erityisen syyn vuoksi arvokkaat arkistot ja kokoelmat sekä niiden osat niiden iästä, alkuperämaasta ja Suomessa oloajasta riippumatta;
- 4) liitteessä säädetyt eräät muut kulttuuriesineet, jotka on valmistettu Suomessa tai ovat olleet Suomessa vähintään liitteessä säädetyin ajan.

4 §

Poikkeukset vientilupa

Vientilupaa ei tarvita:

HE 112/2016 vp

1) jos julkiseen kokoelmaan tai arkistoon kuuluva esine, evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle kuuluva esine viedään maasta lainaksi näyttelyyn, konservoitavaksi tai tieteellistä tutkimusta varten ja se palautetaan Suomeen;

2) muihin kuin 1 kohdassa tarkoitettuihin valtion omistamiin kulttuuriesineisiin, jotka maastaviennin jälkeen säilyvät valtion omistuksessa;

3) esittävän taiteilijan ja ammatinharjoittajan instrumentille ja muutoin työhön käytettäville välineille, jotka on tarkoitus palauttaa Suomeen esiintymisen tai työsuorituksen jälkeen.

5 §

Viranomaiset

Tämän lain mukaisena yleisenä lupaviranomaisena toimii Museovirasto. Kansallisgalleria toimii lupaviranomaisena taideteoksia koskevissa lupa-asioissa. Jos esine on tarkoitus viedä maasta muuton tai perinnön vuoksi ja lupahakemus koskee samanaikaisesti useita esineitä, lupaviranomaisena toimii Museovirasto.

Museovirasto ja Kansallisgalleria toimivat kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 mukaisina lupaviranomaisina 1 momentissa säädetyillä toimialoillaan.

Tässä laissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat 1 momentissa mainitut lupaviranomaiset ja Tulli.

6 §

Luvan hakeminen

Esineen omistajan on haettava lupa esineen maastavientiin. Lupaa haetaan lupaviranomaiselta kirjallisesti Museoviraston vahvistamalla lomakkeella. Hakemukseen on liitettävä kuvailu kulttuuriesineestä sekä hakijan tiedossa olevat kulttuuriesineen alkuperää, historiaa ja valmistustapaa koskevat olennaiset tiedot. Hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja lomakkeen sisältämistä tiedoista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Jos esineen vientiin on haettava samanaikaisesti lupaa kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 ja tämän lain mukaan, hakemus tehdään mainitun asetuksen mukaisesti.

7 §

Lupahakemuksen käsittely

Ennen lupa-asian ratkaisemista lupaviranomaisella on tarvittaessa oikeus tutkia hakemuksessa tarkoitettua esinettä, dokumentoida ja valokuvata se tai ottaa siitä jäljennös. Toimenpiteet eivät kuitenkaan saa kohtuuttomasti viivyttää hakemuksen käsittelyä.

Lupahakemuksesta voidaan tarvittaessa pyytää arkistolaitoksen, Kansalliskirjaston, Sotamuseon, valtakunnallisen erikoismuseon tai muun asiantuntijatahon lausunto.

8 §

Lupaharkinta

Vientilupa on myönnettävä, jos esineen pysyttämiseen Suomessa ei ole olemassa tieteelliseltä, taiteelliselta tai kulttuurihistorialliselta kannalta erityisiä syitä.

HE 112/2016 vp

Vientilupaa harkittaessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

- 1) onko esine harvinainen tai onko vaaraa sen harvinaistumisesta;
- 2) onko esine erityisen edustava kansallisen kulttuuriperinnön kannalta;
- 3) liittyykö esine oleellisilta osin arvokkaaseen kulttuuriympäristöön;
- 4) liittyykö esine kansallisen historian kannalta merkittäviin henkilöihin tai tapahtumiin;
- 5) onko olemassa jokin muu kuin 1-4 kohdassa tarkoitettu erityinen syy, jonka vuoksi esineen maastavientiä ei tule sallia.

Lupa on myönnettävä 2 momentista huolimatta, jos:

- 1) esine kuuluu ulkomaille muuttavan henkilön koti-irtaimistoon;
- 2) ulkomailla asuva henkilö on saanut esineen perintönä tai osituksen nojalla;
- 3) esine viedään Suomesta määräajaksi ja lupaviranomainen määrää esineen palautettavaksi Suomeen hakijan esittämänä määräaikana.

Edellä 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu määräaika saa olla enintään kaksi vuotta. Uusi määräaikainen lupa saadaan myöntää aikaisintaan kahden vuoden kuluttua edellisen luvan voimassaolon päättymisestä.

9 §

Lupapäätös

Vientilupaa koskeva päätös tehdään 6 §:ssä tarkoitettulle lomakkeelle. Jos hakemus on tehty kulttuuriesineiden viennistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 116/2009 mukaisesti, päätös sisältää ratkaisun myös tämän lain mukaan haettavasta luvasta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset päätökseen liitettävistä asiakirjoista.

Lupa raukeaa, jos esinettä ei ole viety maasta vuoden kuluessa luvan myöntämisestä.

Vientilupaa koskeva päätös on esitettävä Tullille ennen kulttuuriesineen maastavientiä.

10 §

Väliaikainen maastavientikielto

Toimivaltainen lupaviranomainen voi kieltää esineen maastaviennin väliaikaisesti, jos esinettä ollaan myymässä tai muutoin luovuttamassa julkisesti. Kielto voidaan antaa, jos on todennäköistä, ettei esineelle myönnettäisi maastavientilupaa.

Väliaikainen maastavientikielto voidaan antaa esineen omistajaa kuulematta. Kielto annetaan todisteellisesti joko esineen omistajalle tai hänen lukuunsa toimivalle esineen myyjälle tai muulle asiamiehelle. Omistajan lukuun toimivan tulee ilmoittaa väliaikaisesta vientikiellosta esineen omistajalle.

Kieltoa on noudatettava, kunnes maastavientiä koskeva lupahakemus on ratkaistu.

Omistajan tai hänen lukuunsa toimivan on annettava tieto väliaikaisesta maastavientikiellosta esinettä myytäessä tai luovutettaessa, ja kielto on esitettävä haettaessa lupaa esineen maastavientiin.

11 §

Lupapäätösrekisteri

Vientilupien myöntämistä ja väliaikaisten maastavientikieltojen tekemistä sekä niiden valvontaa varten Museovirasto pitää rekisteriä lupapäätöksistä ja väliaikaista maastavientikieltoa koskevista päätöksistä.

Rekisteriin merkitään:

- 1) hakijan nimi ja yhteystiedot;

HE 112/2016 vp

- 2) lupapäätöstä koskevan kulttuuriesineen omistajan nimi ja yhteystieto;
- 3) lupapäätöstä ja väliaikaista maastavientikieltoa koskevan kulttuuriesineen yksilöintitiedot;
- 4) luvan voimassaoloaika;
- 5) väliaikaisen maastavientikiellon antamisajankohta.

Rekisterin tiedot säilytetään pysyvästi.

Rekisteristä voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja Kansallisgallerialle ja Tullille siinä määrin kuin tehtävien hoitamiseksi on tarpeen.

Kansallisgallerian on toimitettava vientilupaa ja väliaikaista maastavientikieltoa koskevat päätökset Museovirastolle tiedoksi.

12 §

Valvonta

Lupaviranomaisella on tavaroiden julkisen myynnin perusteella tai muusta perustellusta syystä oikeus tarpeellisessa määrin tutkia ja saada riittävät tiedot sellaisista esineistä, joiden vienti mahdollisesti edellyttää tämän lain mukaista vientilupaa.

Tulli voi velvoittaa esineen maastaviejän hakemaan esineelle 4 §:ssä tarkoitettua lupaa, jos esineen maastavienti edellyttää lupaa tai jos on epäselvää, edellyttääkö vienti lupaa.

Jos lupaviranomainen on antanut 8 §:n 3 momentin 3 kohdan nojalla määräyksen esineen palauttamisesta määräaikana, esineen omistajan on ilmoitettava luvan myöntäneelle viranomaiselle esineen palauttamisesta Suomeen.

13 §

Maksu

Edellä 9 §:ssä tarkoitetun luvan maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992). Maksu voidaan kuitenkin jättää perimättä 8 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tai jos siihen on muutoin erityisiä syitä.

14 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei kuitenkaan saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

15 §

Viittaus rikoslakiin

Rangaistus säännöstelyrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1-3 §:ssä ja rangaistus salakuljetuksesta mainitun luvun 4 ja 5 §:ssä.

HE 112/2016 vp

16 §

Puhevallan käyttäminen

Edellä 15 §:ssä tarkoitettua asiaa käsiteltäessä 5 §:ssä mainituille viranomaisille on annettava tilaisuus käyttää puhevaltaa asiassa.

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annettu laki (115/1999).

18 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat lupahakemukset ja niitä koskevat valitukset käsitellään loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Jos kulttuuriesineen maastavientiin on myönnetty lupa ennen tämän lain voimaantuloa, noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettut kulttuuriesineet

1. yli 100 vuotta vanhat suomalaiset tai Suomessa vähintään 100 vuotta olleet taideteokset
2. seuraavat yli 50 vuotta vanhat alkuperäiset taideteollisuuden, taidekäsityön ja muotoilun tuotteet, jotka on valmistettu Suomessa tai jotka ovat olleet Suomessa vähintään 50 vuotta
 - a) uniikit esineet ja esineet joita on tehty rajoitettu määrä
 - b) kansallisesti merkittävät prototyypit
3. seuraavat kirjalliset tuotteet, jotka ovat olleet Suomessa vähintään 50 vuotta
 - a) yli 50 vuotta vanhat käsikirjoitukset ja sävellyskäsikirjoitukset
 - b) ennen vuotta 1800 Suomessa tai Suomea varten painetut tai käsin kirjoitetut kirjat
 - c) ennen vuotta 1600 ulkomailla painetut tai käsin kirjoitetut kirjat
 - d) ennen vuotta 1800 Suomessa tai Suomea varten painetut kartat sekä ennen vuotta 1800 käsin piirretyt Suomea kuvaavat kartat
4. seuraavat kulkuneuvot ja kuljetusvälineet
 - a) yli 75 vuotta vanhat suomalaiset kulkuneuvot ja kuljetusvälineet
 - b) yli 75 vuotta vanhat, vähintään 50 vuotta Suomessa olleet ulkomaiset kulkuneuvot ja kuljetusvälineet
5. seuraavat rahat, kunniamerkit ja mitalit, jotka ovat olleet Suomessa vähintään 50 vuotta
 - a) keskiaikaiset, ennen vuotta 1560 Suomessa lyödyt sekä muut Suomessa käytetyt keskiaikaiset metallirahat
 - b) ruotsalaiset ennen vuotta 1809 painetut setelit sekä Suomessa ennen vuotta 1809 painetut setelit
 - c) suomalaisille myönnettyt keisarilliset ansio- ja palkintomitalit, ennen vuotta 1809 myönnetty ruotsalaiset ja ennen vuotta 1881 myönnetty venäläiset kunniamerkit sekä Mannerheim-ristit
6. ennen vuotta 1860 Suomessa eri valokuvausmenetelmin tehdyt tallenteet tai niiden alkuperäiset negatiivit
7. seuraavat yli 100 vuotta vanhat Suomessa valmistetut tai vähintään 100 vuotta Suomessa olleet esineet
 - a) rakennukset ja niiden osat sekä rakennuksiin kiinteänä sisustuksena kuuluvat esineet
 - b) huonekalut ja valaisimet
 - c) puvut ja tekstiilit
 - d) korut, hopea- ja kultasepän tuotteet
 - e) kellot ja ajannäyttäjät
 - f) musiikki-instrumentit, leikkikalut ja pelit
 - g) kirkollinen ja uskomuksiin liittyvä esineistö
 - h) suomalainen kansatieteellinen esineistö
 - i) tekniset laitteet, kuten työvälineet ja koneet, punnitus- ja mittavälineet ja valokuvausvälineet ja optiset laitteet sekä niiden prototyypit
 - j) aseet ja varusteet sekä sotilaskäyttöön tarkoitettut koneet, laitteet ja varusteet

- k) muut lasi-, metalli-, keramiikka- ja puuesineet

2.

Laki

varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (877/1999) 8 §:n johdantokappale ja 9 §:n 2 momentti seuraavasti:

8 §

Keskusviranomainen

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa:

9 §

Turvaamistoimet

Turvaamistointa koskevan hakemuksen voi tehdä opetus- ja kulttuuriministeriö tai se valtio, josta esine on viety laittomasti. Turvaamistoimi raukeaa, jos 7 §:ssä tarkoitettua hakemusta ei ole tehty kahden kuukauden kuluessa turvaamistoimen määräämistä koskevan päätöksen antamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 18 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

18 §

Pääjohtajan tehtävät

Pääjohtajan tehtävänä on:

5) ratkaista kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa (/) Kansallisgallerian tehtäväksi säädettyt kulttuuriesineiden maastavientilupa-asiat;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

Helsingissä 29 päivänä kesäkuuta 2016

Pääministerin sijainen, ulkoasiainministeri

Timo Soini

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

2.

Laki

varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varastetuista tai laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (877/1999) 8 §:n johdantokappale ja 9 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Keskusviranomainen

Oikeusministeriön tehtävänä on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa:

9 §

Turvaamistoimet

Turvaamistointa koskevan hakemuksen voi tehdä oikeusministeriö taikka se valtio, josta esine on viety laittomasti. Turvaamistoimi raukeaa, jos 7 §:ssä tarkoitettua hakemusta ei ole tehty kahden kuukauden kuluessa turvaamistoimen määräämistä koskevan päätöksen antamisesta.

Lakiehdotus

8 §

Keskusviranomainen

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa:

9 §

Turvaamistoimet

Turvaamistointa koskevan hakemuksen voi tehdä *opetus- ja kulttuuriministeriö* tai se valtio, josta esine on viety laittomasti. Turvaamistoimi raukeaa, jos 7 §:ssä tarkoitettua hakemusta ei ole tehty kahden kuukauden kuluessa turvaamistoimen määräämistä koskevan päätöksen antamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 18 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

18 §

18 §

Pääjohtajan tehtävät

Pääjohtajan tehtävät

Pääjohtajan tehtävänä on:

Pääjohtajan tehtävänä on:

5) ratkaista kulttuuriesineiden maastavien-
nin rajoittamisesta annetussa laissa
(115/1999) Kansallisgallerian tehtäväksi sää-
detyt kulttuuriesineiden maastavientilupa-
asiat;

5) ratkaista kulttuuriesineiden maastavien-
nin rajoittamisesta annetussa laissa (/) Kan-
sallisgallerian tehtäväksi säädetyt kulttuu-
riesineiden maastavientilupa-asiat;

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .